

LATVIJAS UNIVERSITĀTE
Juridiskā fakultāte
Civiltiesisko zinātņu katedra

BAKALAURA DARBS

Fizisko personu maksātspējas tiesiskās problēmas

Saņemts

Civiltiesisko zinātņu katedrā

2010. gada _____

Sekretāra (-es) paraksts

Nepilna laika neklātienes nodaļas
8. semestra studentes
Ineses Nemiķes
Apliecības nr.in09099

Zinātniskais vadītājs
Lektors
Andis Zalpēteris

Rīga, 2010

SATURS

Ievads.	3
1. Fiziskās personas maksātnespējas procesa vispārīgs raksturojums un ieskats fiziskās personas maksātnespējas procesa vēsturiskajā attīstībā.	5
1.1. Fiziskās personas maksātnespējas procesa vēsturiskā attīstība ārvalstu un Latvijas normatīvajos aktos.	5
1.2. Vispārējs ieskats fiziskās personas maksātnespējas procesā.	8
2. Fizisko personu maksātnespējas procesa vispārīgie noteikumi un tiesiskās problēmas.	10
2.1. Fiziskās personas maksātnespējas procesa mērķis.	10
2.2. Fiziskās personas maksātnespējas pazīmes.	16
2.3. Fiziskās personas maksātnespējas procesa piemērošanas ierobežojumi un iespējamās kolīzijas ar Civilprocesa normām.	21
3. Fizisko personu maksātnespējas procesa ierosināšana, pasludināšana un sekas.	24
3.1. Fiziskās personas maksātnespējas procesa pieteikums.	24
3.2. Fiziskās personas mantas pārdošanas un kreditoru prasījumu apmierināšanas plāns.	25
3.2.1. Fiziskās personas mantas pārdošanas un kreditoru prasījumu apmierināšanas plāna sastādīšana.	25
3.2.2. Tiesu praksē sastopamās problēmas saistībā ar fiziskās personas mantas pārdošanas un kreditoru prasījumu apmierināšanas plānā norādīto informāciju.	27
3.2.3. Tiesas un administratora iespējas pārbaudīt fiziskās personas mantas pārdošanas un kreditoru prasījumu apmierināšanas plānā ietverto informāciju.	31
3.2.4. Citas tiesiska rakstura problēmas, kas saistītas ar fiziskās personas mantas pārdošanas un kreditoru prasījumu apmierināšanas plānā ietverto informāciju.	33
3.2.4.1. Galvojuma institūts maksātnespējas procesā.	33
3.2.4.2. Praksē sastopamās problēmas ar maksātnespējas atzīmes uzlikšanu.	33
3.3. Maksātnespējas procesa lietas ierosināšanas un pasludināšanas sekas.	37
3.4. Administratora darbības pēc fiziskās personas maksātnespējas procesa pasludināšanas.	39
Kopsavilkums	40
Anotācija.	43
Izmantotā literatūra.	45

IEVADS

Turpinoties ekonomiskajai krīzei, arvien vairāk kredītņēmējiem rodas nopietnas grūtības norēķināties par savām saistībām. Lai atrisinātu savas parādsaistības parādnieki meklē atbilstošāko un labāko situācijas risinājumu.

Kopš 2008.gada 01.janvāra LR likumā „Maksātnespējas likums” ir ieviests arī fiziskas personas maksātnespējas process, kurš ir piemērots personām, kurām ir radušās grūtības īstermiņā norēķināties ar kreditoriem, savukārt, uzlabojoties ekonomiskajai situācijai vai kādiem citiem ārējiem faktoriem parādnieka maksātnespēja var atjaunoties. Lai arī likuma sākotnējā redakcijā fiziskās personas maksātnespējas process bija sarežģīts un dārgs, kopš 2009.gada 01.jūlijā, kad tika veikti grozījumi fizisko personu maksātnespējas procesā, gan izmaksas, gan arī citi nosacījumi ir būtiski atviegloti, kas kalpoja par iemeslu tam, ka aizvien vairāk parādnieku kā vienīgo risinājumu izvēlas tieši maksātnespējas procesa uzsākšanu. Saskaņā ar Lursoft datiem, no 2008.gada sākuma līdz 2009.gada 1.jūlijam, bija iesniegti 57 pieteikumi, savukārt, sākot no 2009.gada 01.jūlija - 146 pieteikumi.¹

Lai arī maksātnespējas likumā ir veiktas daudz izmaiņas, kas atvieglo fiziskās personas maksātnespējas procesu, tomēr, autore uzskata, ka šajā jomā joprojām ir diezgan daudz iespējamās problēmas, kas saistītas gan ar izmaksām, gan iespējamo procesa termiņu, līdz ar to, liela daļa parādnieku pirms maksātnespējas pieteikuma iesniegšanas joprojām apdomājas, vai maksātnespējas process ir viņam atbilstošākais un labākais situācijas risinājums.

Kā zināms, tad maksātnespējas procesa mērķis ir, ievērojot kreditoru intereses, sniegt šai personai iespēju atjaunot maksātnespēju vai tikt atbrīvotai no savas mantas pārdošanas, un kreditoru prasījumu apmierināšanas plānā norādītajām parādsaistībām, tomēr, objektīvu iemeslu dēļ Latvijā joprojām neviens fiziskās personas maksātnespējas process vēl nav pabeigts, kas, autoresprāt, būtiski ietekmē apstākli, ka fiziskās personas baidās no sekām, ja pret parādnieku tiek ierosināts maksātnespējas process. Tāpat arī vienotas prakses neesamība tiesās (spilgts piemērs ir kaut vai juridisko personu maksātnespējas lietas, kad rajona tiesas tiesneši ignorē pat augstākās tiesas senāta spriedumos noteikto), kā rezultātā parādnieks nevar paļauties, ka vienā un tajā pašā situācijā tiesas pieņems vienveidīgus un paredzamus lēmumus, ir iemesls tam, ka parādnieks baidās no

¹ Strauji pieaudzis maksātnespējas procesu skaits. Pieejams:<http://www.lursoft.lv/press/2010/01/08/Strauji-pieaudzis-maksatnespejas-procesu-skaits> (aplūkots: 2010.gada 12.aprīlī.).

maksātnespējas procesa sekām. Ņemot vērā, ka dotajā brīdī ir pasludināti diezgan daudz fizisko personu maksātnespējas procesi un, kas izbrīna, vēl vairāk pieteikumi ir noraidīti, arī šajā jomā ir izveidojusies zināma tiesu prakse, un, kā darba turpinājumā parādīs autore, tad ne visos gadījumos ir skaidri saprotami tiesu motīvi pasludinot vai nepasludinot attiecīgo maksātnespējas procesu.

Tā kā fizisko personu maksātnespējas process Latvijā ir salīdzinoši jauns institūts, tomēr, ņemot vērā, ka pašreiz ir ierosinātas salīdzinoši daudz fizisko personu maksātnespējas lietas, autore darba gaitā iepazīsies ar situāciju fizisko personu maksātnespējas jomā Latvijā, pētīs iespējamās problēmas un sniegs ieteikumus šo problēmu risināšanai. Tāpat autores mērķis rakstot šo darbu ir izpētīt un izanalizēt fizisko personu maksātnespējas procesa trūkumus.

Darbs sastāvēs no 3 (trim) daļām. 1.daļā autore sniegs vispārīgu ieskatu fiziskās personas maksātnespējas procesā Latvijā, kā arī aplūkos maksātnespējas institūta vēsturisko attīstību. 2.daļa un 3.daļa tiks strukturizēta, balstoties uz Maksātnespējas likuma struktūru. 2.daļā autore, pamatojoties uz tiesu praksē un teorijā paustajām atziņām, aplūkos svarīgākos jautājumus, kas attiecas uz maksātnespējas procesa vispārīgiem jautājumiem un tajos sastopamajām tiesiskajām problēmām. Savukārt, 3.daļā autore aplūkos svarīgākos jautājumus, kas attiecas uz fiziskās personas maksātnespējas procesa ierosināšanu, pasludināšanu un maksātnespējas procesa pasludināšanas sekām. Analizējot Maksātnespējas procesa normas, tiks salīdzināti arī ārvalstu un starptautiskie normatīvie akti, kas regulē fizisko personu maksātnespējas procesu. Tāpat uzmanība tiks veltīta arī ilgi gaidītajam Maksātnespējas likuma likumprojektam, kas varētu novērst pašreizējās Maksātnespējas likuma redakcijas nepilnības. Darba gaitā autore padziļināti neaplūkos vispārējās maksātnespējas likuma tendences un regulējumu, bet gan aplūkos tikai, autoresprāt, svarīgākos jautājumus, kas attiecas uz maksātnespējas tiesiskajām problēmām, kas novērojamas gan praksē, gan teorijā. Balstoties uz veikto pētījumu, tiks sniegti ieteikumi iespējamajām izmaiņām, kā arī izdarīti secinājumi.

Darba izpētei tiks izmantota vēsturiskā, salīdzinošā, kā arī analītiskā darba metode. Darba mērķis ir izpētīt fiziskās personas maksātnespējas procesa aktuālās problēmas teorijā un praksē, kā arī sniegt iespējamo risinājumu šo problēmu novēršanai.

Izpētes un analīzes rezultātā autore, balstoties uz tiesu praksi kā reālās situācijas atspoguļojumu, izvērtēs spēkā esošā tiesiskā regulējuma efektivitāti.

1. Fiziskās personas maksātnespējas procesa vispārīgs raksturojums un ieskats fiziskās personas maksātnespējas procesa vēsturiskajā attīstībā.

Darba pirmajā nodaļā tiks sniegts ieskats fiziskās personas maksātnespējas procesa vēsturiskajā attīstībā ārvalstu un Latvijas normatīvajos aktos, uzsvāru liekot uz maksātnespējas institūta attīstību Eiropas valstīs.

Ņemot vērā, ka darba gaitā, objektīvu iemeslu dēļ netiks aplūkoti visi maksātnespējas likumā ietvertie panti, tad darba pirmajā nodaļā autore sniegs teorētisku ieskatu fiziskās personas maksātnespējas procesā, sākot ar to, kas nepieciešams, lai fiziskā persona iesniegtu maksātnespējas procesa pieteikumu, un, beidzot ar to, kas nepieciešams, lai persona, kurai maksātnespējas process pasludināts, šo procesu veiksmīgi pabeigtu.

1.1. Fiziskās personas maksātnespējas procesa vēsturiskā attīstība ārvalstu un Latvijas normatīvajos aktos.

Maksātnespējas tiesības ir sens tiesību institūts, kas sevī ietver kā materiālās, tā arī procesuālās tiesību normas. Šo tiesību aizsākumi meklējami jau seno civilizāciju attīstītākajās kultūrās kā Senajā Ēģiptē, Senajā Romā. Jāpiebilst gan, ka sākotnēji pastāvēja jēdziens bankrots, kas cēlies no latīņu vārda „*bancus*”, kas nozīmē sols vai galds, un „*ruptus*”, kas nozīmē salauzt. Šāds termins aizgūts no Itālijas, kad baņķieris nespēdams samaksāt parādus, salauza savu galdu.²

Ņemot vērā, ka tā laika civilizācijas nepazīna juridisko personu statusu mūsdienu izpratnē, tad, var runāt par to, ka pirmie iedīgļi maksātnespējas regulējumā bija attiecināmi tieši uz fiziskajām personām. Sākotnēji gan kreditoru intereses aprobežojās vien ar to, ka viņam bija tiesības prasīt parādnieka nāvi. Piemēram, Senās Romas tiesību pieminekļi – XII tabulu likumos, atrodamas normas, kas reglamentē parādnieka personisko atbildību par kreditoriem, nosakot, ka neapmierinātajam kreditoram bija tiesības parādnieku sacirst gabalos.³ Bet, piemēram, senās Austrumāzijas teritorijā Mongolijā, Čingizhans izstrādātajos likumos noteikts tas, ka nāves sods izpildāms ikvienam, kas nobankrotējies trīs reizes.⁴

Vēlākā šo tiesību attīstības posmā neapmierināto kreditoru tiesības tika ierobežotas ar iespējām pārdot parādnieku verdzībā – šādu lēmumu varēja pieņemt vai nu tiesai, vai arī

² History and development of Bankruptcy.

Pieejams: http://en.wikipedia.org/wiki/Bankruptcy#History_of_Bankruptcy. (aplūkots 2010.gada 22.aprīlī).

³ Всемирная история института банкротства. Pieejams: <http://ru.wikipedia.org/wiki/%D0%9D%D0> (aplūkots: 2010.gada 25.aprīlī).

⁴ History and development of Bankruptcy.

Pieejams: http://en.wikipedia.org/wiki/Bankruptcy#History_of_Bankruptcy (aplūkots 2010.gada 22.aprīlī).

tad, ja parādnieks labprātīgi atzinis savu nespēju nomaksāt parādus⁵. Savukārt, 326.gadā pieņemtajā likumā „Lex potelia” tika noteikts, ka parādnieku drīkst pārdot verdzībā tikai tādā gadījumā, ja maksātnespēja iestājusies noziedzīgas rīcības rezultātā. Pie tam, kā uzskata viens no Pirmskara Krievijas tiesību zinātniekiem Gabriels Šeršenevičs (Габриэль Феликсович Шершеневич)⁶, tad, vienlaikus ar parādnieka personīgo sodīšanu, pakāpeniski attīstījās arī institūts, kas kalpoja par pamatu kreditoru tiesību aizsardzībai. *Missio in possessionem* procedūras ietvaros kreditori savā valdījumā ieguva parādnieka īpašumus, un, 30 (trīsdesmit) dienu laikā paturēja tiesības šos īpašumus pārdot.⁷ (Jāpiebilst gan, ka, piemēram, Senās Grieķijas tiesībās bankrota institūts neeksistēja. Kreditoru tiesības aprobežojās viena ar to, ka, ja vīrs bija parādā un nemaksāja, tad viņš un visa viņa mājsaimniecība, kā arī sieva, bērni vai darbinieki bija spiesti nonākt "parādu verdzību", līdz brīdim, kad kreditors atgūst zaudējumus)⁸. Pēc Romas Impērijas sabrukuma, Itālijā, kā jau tirgotāju zemē, parādījās tā saucamās Komerctiesas, kuras izšķīra strīdus starp tirgotājiem un parādniekiem. Šajā laikā maksātnespēja varēja tikt ierosināta pēc parādnieka personīgās iniciatīvas, vai arī pēc kreditora vai tiesas pieprasījuma.⁹ Šā laika Itālijas tiesībās bija novērojami arī pirmie iedīgli mūsdienās pazīstamā maksātnespējas administratora institūta izveidē, jo, saskaņā ar tā laika normatīvajiem aktiem, maksātnespējīgā parādnieka manta tika arestēta un nodota pārvaldībā īpašai kreditoru komitejai.¹⁰

Runājot par Krieviju, pirmie fakti par maksātnespēju šajā valstī sastopami jau XI gadsimtā. Tā Karamzina (Карамзинского) sarakstu 68 un 69 noteikumos ietverta parādnieka personīgā atbildība, vainīgā parādnieka pārdošana verdzībā un parādu restrukturizācija gadījumā, ja ir bankrots bez vainas¹¹. 1467.gada Pleskavas tiesnešu hartā parādās arī noteikumi, kuros tiek regulētas īpašuma pārdales attiecības starp parādniekiem

⁵ Всемирная история института банкротства. Pieejams: <http://ru.wikipedia.org/wiki/%D0%9D%D0> (aplūkots 2010.gada 25.aprīlī.).

⁶ Sk., piemēram, Габриэль Феликсович Шершеневич. Pieejams: <http://ru.wikipedia.org/wiki/%D0%A8%D0%> (aplūkots 2010.gada 25.aprīlī.).

⁷ Всемирная история института банкротства. Pieejams: <http://ru.wikipedia.org/wiki/%D0%9D%D0> (aplūkots 2010.gada 25.aprīlī.).

⁸ History and development of bankruptcy. The West. Pieejams: http://en.wikipedia.org/wiki/Bankruptcy#History_and_Development_of_Bankruptcy (aplūkots 2010.gada 22.aprīlī.).

⁹ Всемирная история института банкротства. Pieejams: <http://ru.wikipedia.org/wiki/%D0%9D%D0> (aplūkots 2010.gada 25.aprīlī.).

¹⁰ Turpat.

¹¹ Шершеневич Г.Ф. Курс торгового права., Русское право., Т. IV: Торговый процесс. Конкурсный процесс. Pieejams: http://lib.brstu.ru/website/bd/klassika_ros_civilizac/Elib/1026.html (aplūkots 2010.gada 27.aprīlī.).

un kreditoriem. No XV gadsimta līdz XVIII gadsimtam Krievijā šajā tiesību institūtā nenotiek nekādas būtiskas izmaiņas, un, 1729.gadā pirmo reiz Krievijas tiesību vēsturē parādās izpratne jēdzienam maksātnespēja. Tika noteikts, ka maksātnespēja ir gadījums, ja vekseļa ņēmējs, kredīta devēja bankrota gadījumā, drīkst prasīt viņam, lai nodrošinātu maksājumu, bet, ja viņš atsakās – tad protestēt.¹²

Pirmais zināmais bankrota likums Anglijā pieņemts 1542.gadā.¹³ No 1543.gada Anglijas tiesībās, attiecībā uz maksātnespēju, parādījās normas, kas noteica, ka kreditoram ir jāpierāda fakts, ka parādnieks ir pārtraucis veikt maksājumus, savukārt, tiesai tika dots laiks, lai pārbaudītu parādnieka ekonomisko situāciju un spēju maksāt. Tikai XVIII gadsimta Anglijas tiesībās, pirmo reizi parādās formulējums tam, kas tad ir godīgs bankrots, bet, no 1705.gada tiek ieviesta arī kriminālatbildība par piespiedu bankrotu.¹⁴ Process, kura rezultātā parādnieks varēja atjaunot maksātnespēju vai arī rehabilitēties no maksātnespējas parādās tikai 1978.gadā ASV pieņemtajā bankrota kodeksā (Bankruptcy Code)¹⁵.

Gadsimtu gaitā maksātnespējas tiesības ir būtiski mainījušās. Parādnieku un kreditoru attiecības ir kļuvušas gan daudz humānākās, gan arī apjomīgākas. Lai arī vēsturiski fizisko personu maksātnespējas regulējums tika radīts galvenokārt tirgotājiem un uzņēmējiem, tomēr, gan Eiropas Savienībā, piemēram, Īrijā, Lielbritānijā, Somijā, Vācijā, Zviedrijā, gan ārpus tās, piemēram, ASV, Austrālijā, Jaunzēlandē, Kanādā un citās valstīs¹⁶ jau gadiem ilgi darbojas fizisko personu maksātnespējas tiesību institūts

Latvijā kopš 2008.gada 01.janvāra Maksātnespējas likumā ir ieviests arī fiziskas personas maksātnespējas process, kurš ir piemērots personām, kurām ir radušās grūtības īstermiņa norēķināties ar kreditoriem. Likums "Par uzņēmumu un uzņēmēj sabiedrību maksātnespēju"¹⁷, kas regulēja maksātnespējas procesu Latvijā, neparedzēja iespēju

¹² История вексельного регулирования: Васильев В. Е. Некоторые страницы истории векселя // Развитие российского права и права стран АТР в условиях конституционного реформирования : Материалы региональной научно-практической конференции, 29 ноября 2003 г., Владивосток., Издательство ВГУЭС., 2004., С. 8.

¹³ History and development of Bankruptcy.

Pieejams: http://en.wikipedia.org/wiki/Bankruptcy#History_and_Development_of_Bankruptcy (aplūkots 2010.gada 22.aprīlī.).

¹⁴ Всемирная история института банкротства. Pieejams: <http://ru.wikipedia.org/wiki/%D0%9D%D0> (aplūkots 2010.gada 25.aprīlī.).

¹⁵ Bankruptcy in the United States.

Pieejams: http://en.wikipedia.org/wiki/Bankruptcy_in_the_United_States (aplūkots 2010.gada 26.aprīlī.).

¹⁶ Kveska A. Fizisko personu maksātnespējas risinājumi. Komersanta Vēstnesis, 2006.gada 01.februāris, nr.5 (11), 3.lpp.

¹⁷ Par uzņēmumu un uzņēmēj sabiedrību maksātnespēju: LR likums. Latvijas Vēstnesis, 1996. gada 2.oktobris, Nr.165.

maksātnespējas procesu piemērot fiziskām personām, kas nav reģistrētas kā individuālie komersanti.

1.2. Vispārējs ieskats fiziskās personas maksātnespējas procesā.

Saskaņā ar 2007.gada 01.novembra LR likumu „Maksātnespējas likums”¹⁸ (Turpmāk tekstā – Maksātnespējas likums) fiziskās personas maksātnespējas process tiek regulēts D sadaļā (149.pants – 179.pants). Maksātnespējas procesa mērķis ir ievērojot kreditoru intereses, sniegt šai personai iespēju atjaunot maksātspēju vai tikt atbrīvotai no savas mantas pārdošanas, un kreditoru prasījumu apmierināšanas plānā norādītajām parādsaistībām.

Lai uzsāktu maksātnespējas procesu, parādniekam ir jāpārlicinās, ka 1) parādnieks atbilst likumā noteiktajām prasībām, proti, parāda apmērs ir sasniedzis Ls 5000 vai gada laikā nenomaksāto saistību apmērs sasniegs Ls 10000; 2) parādniekam ir pietiekoši līdzekļi, lai nosegtu maksātnespējas procesa izmaksas; 3) apstākļi, ka uz parādnieku neattiecas kāds no likumā minētajiem ierobežojumiem, kas nepieļautu maksātnespējas procesa pasludināšanu.

Saskaņā ar Maksātnespējas likumu fiziskās personas maksātnespējas procesa izmaksas tiek segtas no parādnieka personīgajiem līdzekļiem. Bez tam parādniekam ir jāspēj nosegt arī izmaksas, kas saistītas ar personīgiem izdevumiem, uzturlīdzekļu maksājumiem, nodokļu maksājumiem, īpašuma pārdošanas izdevumiem, kā arī cietiem Maksātnespējas likumā paredzētajiem maksājumiem.

Fiziskās personas maksātnespējas procesa realizāciju ierobežo: 1) maksātnespējas cēlonis ir parādnieka nodoms vai rupja neuzmanība pēdējo triju gadu laikā pirms maksātnespējas procesa lietas ierosināšanas dienas; 2) parādniekam nav iespējas nosegt maksātnespējas procesa izmaksas, piemēram, parādnieks ir uztura ņēmējs; 3) pēdējo piecu gadu laikā šāds process jau ir piemērots.

Lai dotos uz tiesu, parādniekam ir jāpagatavo tiesai adresēts maksātnespējas procesa pieteikums, kā arī savas mantas pārdošanas un kreditoru prasījumu apmierināšanas plāns. Abi iepriekšminētie dokumenti jāpagatavo atbilstoši formālām likuma prasībām, taču to saturs nedrīkst radīt tiesai jebkādas šaubas vai radīt iespēju tiesai norādīt uz konstatētajām kļūdām, piemēram, matemātiskos aprēķinos utml. Parādnieka mantas pārdošanas un

¹⁸ Maksātnespējas likums: LR Likums. Latvijas Vēstnesis, 2007.gada 22.novembris, nr.188 (3764).

kreditoru prasījumu apmierināšanas plānam atbilstoši pievienojami dokumenti, kas apliecina un pierāda plānā minēto.

Pēc tam, kad šie dokumenti ir sagatavoti, ir jānomaksā valsts nodeva un pēc parādnieka dzīvesvietas jāiesniedz tiesai maksātnespējas procesa pieteikums. Tiesai, saskaņā ar Civilprocesa likumu, jāizskata iesniegtais pieteikums un tam pievienotais plāns ne vēlāk, kā nākamajā dienā pēc plāna iesniegšanas tiesā dienas. Pēc tam tiesnesi pieņem atbilstošu lēmumu par fiziskās personas maksātnespējas procesa lietas ierosināšanu vai par atteikšanos pieņemt fiziskās personas maksātnespējas procesa pieteikumu atstājot pieteikumu bez virzības un nosakot termiņu trūkumu novēršanai. Pēc tam tiesa ieceļ amatā maksātnespējas procesa sertificētu administratoru, kurš veic iesniegtā pieteikuma un plāna analīzi, sagatavo un iesniedz tiesai savu atzinumu par pieteikuma un plāna atbilstību likuma normām.

Fiziskās personas maksātnespējas procesa lietu tiesa izskata 35 (trīsdesmit piecu) dienu laikā no tās ierosināšanas dienas un attiecīgi maksātnespējas process ir jāpasludina, ja konstatē, ka fiziskajai personai ir maksātnespējas procesa pazīme un šīs personas mantas pārdošanas un kreditoru prasījumu apmierināšanas plāns atbilst likuma prasībām. Pasludinot fiziskās personas maksātnespējas procesu, tiesa apstiprina parādnieka mantas pārdošanas un kreditoru prasījumu apmierināšanas plānu un uzsāk parādnieka bankrota procedūru.

Maksātnespējas procesa termiņa beigās pēc tam, kad realizēts kreditoru prasību apmierināšanas plāns, tiesa lemj jautājumu par bankrota procedūras pabeigšanu un atbilstoši arī atbrīvo parādnieku no plānā iekļautajām kreditoru prasībām un neizpildītajām saistībām.

Kopējais fiziskas personas maksātnespējas process var ilgt līdz pieciem gadiem. Šis termiņš var tikt noteikts arī īsāks.

2. Fizisko personu maksātnespējas procesa vispārīgie noteikumi un tiesiskās problēmas.

Darba turpinājumā, balstoties uz novērojamiem gan teorijā, gan praksē, autore aplūkos svarīgākos jautājumus, kas attiecas uz maksātnespējas tiesiskajām problēmām.

Ņemot vērā, ka fizisko personu maksātnespējas institūts Latvijā ir ieviests tikai no 2008.gada 01.janvāra, bet, pirmais fiziskās personas maksātnespējas process pasludināts vien 2008.gada 27.oktobrī,¹⁹ līdz ar to, pagaidām nevar runāt par nekāda veida tiesiskajām problēmām ne saistībā ar fiziskās personas maksātnespējas procesa stāvokļa risinājumiem, ne arī fiziskās personas darbībām maksātnespējas procesā. Ņemot vērā iepriekšminēto, darbā turpinājumā netiks apskatīta ne, Maksātnespējas likuma XXVI nodaļa - Fiziskā persona maksātnespējas procesā, ne arī Maksātnespējas likuma XXVIII nodaļa - Fiziskās personas maksātnespējas procesa stāvokļa risinājumi un maksātnespējas procesa izbeigšana.

Pētot un analizējot Maksātnespējas likumu, autore sniegs salīdzinājumu arī ar maksātnespējas procesa regulējumu ārvalstīs, kā arī sniegs ieskatu topošajā likumprojektā.

2.1. Fiziskās personas maksātnespējas process mērķis

Saskaņā ar Maksātnespējas likuma 149.panta 1.punktu „*Fiziskās personas maksātnespējas procesa mērķis ir, ievērojot kreditoru intereses, sniegt šai personai iespēju atjaunot maksātspēju vai tikt atbrīvotai no savas mantas pārdošanas un kreditoru prasījumu apmierināšanas plānā norādītajām parādsaistībām*”.²⁰ No panta secināms, ka maksātnespējas mērķis būtībā ir iespēju robežās un, realizējot visu parādniekam piederošo mantu, maksimāli apmierināt kreditoru intereses, pie tam, ja tas neizdodas, atbrīvot parādnieku no nenokārtotajām parādsaistībām. Kā norāda vairāku valstu, piemēram, Vācijas, Lielbritānijas un Krievijas zinātnieki, tad, fiziskās personas maksātnespējas process kā patērētāja maksātnespējas institūts ir efektīvākais līdzeklis maksātnespējas stāvoklī nonākušu personu atbrīvošanai no saistībām un atgriešanai "normālā dzīvē".²¹

Tā kā Maksātnespējas likuma 149.pantā nav noteikti ierobežojumi vai nosacījumi tam, kas tad ir fiziskā persona Maksātnespējas likuma izpratnē, var secināt, ka, tāpat kā tas ir

¹⁹ Sk., piemēram, Pasludināts pirmais fiziskās personas maksātnespējas process Latvijā.

Pieejams:<http://www.diena.lv/lat/business/biznesazinas/pasludinats-pirmais-fiziskas-personas-maksatnespejas-process-latvija> (aplūkots: 2010.gada 02.maijā.).

²⁰ Maksātnespējas likums: LR Likums. Latvijas Vēstnesis, 2007.gada 22.novembris, nr.188 (3764).

²¹ Maldups A. Fizisko personu maksātnespējas paredzamais regulējums. Jurista Vārds, 2007.gada 30.oktobris, nr.44 (497), 7.lpp.

ārvalstīs, piemēram, Vācijā²², arī Latvijā fiziskai personai ir piemērojams maksātnespējas process neatkarīgi no personas vecuma, rīcībspējas vai tamlīdzīgām subjektīvām īpašībām. Vienīgais izņēmums ir noteikts Maksātnespējas likuma 149.panta 4.punktā, proti, *Individuālajam komersantam netiek piemēroti šīs sadaļas noteikumi*. Saskaņā ar LR likuma „Komerclikums”²³ 74.pantā noteikto, *„Individuālais komersants ir fiziskā persona, kura kā komersants ierakstīta komercreģistrā”*, no kā secināms, ka likums runā par fizisku personu, kura neveic komercdarbību LR likuma „Komerclikums” izpratnē, lai arī, liela daļa no personām, kas pieteikušas fiziskas personas maksātnespēju, bija vairāk vai mazāk iesaistītas, piemēram, nekustamo īpašumu tirdzniecībā, ko, autoresprāt, var uzskatīt par šo personu saimniecisko darbību. Piemēram, saskaņā ar Krievijas Federācijas 2002.gada 26.oktobra federālo likumu „Par bankrotu”²⁴, fizisko personu maksātnespēju var pieteikt arī individuālais uzņēmējs, kurš nespēj apmierināt kreditoru prasījumus.

Ņemot vērā, ka joprojām ir saskatāmas būtiskas viedokļu dažādības²⁵ starp tiem (piemēram, komercbanku asociācija utt.), kas uzskata, ka vairāk ir jāievēro kreditoru intereses un starp tiem (piemēram, Latvijas kredītņēmēju apvienība utt.), kas uzskata, ka primārajām tomēr jābūt parādnieka interesēm, darba turpinājumā autore aplūkos fiziskās personas maksātnespējas procesa mērķi no dažādiem skatu punktiem. Ne velti, savulaik, Gaidis Bērziņš izteicās²⁶, ka ir ļoti grūti savienot likuma mērķī ietvertos nosacījumus - veicināt maksātnespējas subjekta maksātspējas atjaunošanu un aizsargāt kreditoru kopuma intereses.

Analizējot Maksātnespējas likuma 149.pantu, no viedokļa, ka primārās tomēr ir kreditoru intereses, nākas secināt, ka iespējamās problēmas varētu būt saistītas ar šajā pantā ietverto noteikumu, proti, *„ievērojot kreditoru intereses”* tikt atbrīvotai no savas mantas pārdošanas un kreditoru prasījumu apmierināšanas plānā norādītajām parādsaistībām. No pašreizējā likuma redakcijas var secināt, ka fizisko personu maksātnespējas regulējums praktiski neaizstāv kreditorus - nepasargā tos no gadījumiem, ja parādnieks, attiecībā pret kreditoriem, rīkojas ļaunprātīgi. Proti, pašreizējā likuma redakcijā kreditoru viedokļi, tiesai lemjot par maksātnespējas procesa uzsākšanu, netiek

²² Hess H. Insolvenzrecht. Tipps und Taktik. 3., neu bearbeitete Auflage. Heidelberg: C.F. Müller Verlag, 2005, s. 29. Pieejams: <http://transpatent.com/advobook/de041599.html> (aplūkots 2010.gada 31.martā.).

²³ Komerclikums: LR likums. Latvijas Vēstnesis, 2000.gada 13.aprīlis, nr.158/160 (2069/2071).

²⁴ О несостоятельности (банкротстве): Федеральный закон от 26.10.2002 № 127-ФЗ.

²⁵ Sk., piemēram, Šī nenovērtējamā maksātnespēja. Pieejams: www.varianti.lv (aplūkots 2010.gada 17.februārī.).

²⁶ Vai pēc pieciem gadiem-nabags, bet no parādiem brīvs? Latvijas Vēstnesis, 2009.gada 14.septembris. Tēmas/Problēmas.

uzklausīti. Tiesas savos spriedumos²⁷ pamatojas vien uz to, ka nodrošināto kreditoru tiesības tiek aizsargātas Maksātnespējas likuma 99.panta pirmajā un piektajā daļā, 158.panta otrajā daļā un 163.panta trešajā daļā. Tā kā pašreiz Maksātnespējas likums paredz to, ka parādnieka mantas pārdošana var notikt arī procesa beigās, nevis tā sākumā, kreditoram, gadījumos, kad parādnieks rīkojas ļaunprātīgi (atsevišķos gadījumos arī labprātīgi) liedz iespēju pilnvērtīgi atgūt tos līdzekļus, kas pagaidām vēl ir šādu parādnieku rīcībā. Jāsaka gan, ka praksē nodrošinātie kreditori tiesai, pirms maksātnespējas procesa pasludināšanas, raksta iesniegumus, kuros izsaka savas domas par attiecīgās fiziskās personas maksātnespējas pasludināšanas iespējamību vai neiespējamību, minot, autoresprāt, loģiskus pamatojumus tam, ka, attiecīgā parādnieka kredīts ir nodrošināts ar apgrūtinājumu par labu konkrētajam kreditoram. Tā, 2010.gada 11.marta Talsu rajona tiesas spriedumā²⁸ norādīts, ka „*Pieteicēja mātei atdāvinātais īpašums ir iekļauts mantas pārdošanas un kreditoru prasījumu apmierināšanas plānā, tādēļ ir nepamatoti atsaukties uz pieteicēja nodomu vai rupju neuzmanību pēdējo trīs gadu laikā kā to savā paziņojumā tiesai izdarījusi A/S Parex banka*”. Šādā veidā nodrošinātie kreditori cenšas pasargāt savas kā kreditora intereses.

Autoresprāt, lai izvairītos no situācijām, kad parādnieks rīkojas ļaunprātīgi, būtu jāmaina Maksātnespējas likuma normas, kas regulē nodrošināto kreditoru tiesības un pienākumus, nosakot, ka: *Ja nodrošinātais kreditors nepiekrīt parādnieka mantas sadalei, kreditors saņem savu nodrošināto prasījumu un pilnībā atbrīvo parādnieku no kredītsaistībām*. Autore uzskata, ka šāda likuma redakcija būtu izdevīga gan kreditoram, lai tādā veidā izvairītos no ļaunprātīgas rīcības, gan arī parādniekam (ja vien viņš rīkojas kā godprātīgs parādnieks), kuram tādā gadījumā būtiski tiek samazināts parādu apjoms. Jāpiebilst gan, ka atsevišķi politiskie spēki, gaidāmo Saeimas vēlēšanu vēsmās, jau tagad sola virzīt grozījumus Kredītiestāžu likumā, kas paredzēs, ka maksātnespējīgi kredītņēmēji varētu zaudēt ķīlu, pret kuru ir izsniegts kredīts, taču neturpinātu atmaksāt atlikušo kredīta summu.²⁹

Arī likuma 149.panta 1.punktā noteiktais, ka parādniekam jārealizē visa sev piederošā manta, atsevišķos gadījumos var izraisīt diskusijas. Ja par nodrošināto kreditoru tiesībām, autoresprāt, Maksātnespējas likums izsakās pietiekoši precīzi, tad ar nenodrošinātajiem

²⁷ Sk., piemēram, Rīgas rajona tiesas 2009.gada 20.maija spriedumu lietā nr.C33221909 (nav publicēts.).

²⁸ Sk., Talsu rajona tiesas 2010.gada 11.marta spriedums lietā nr.C36024610 (nav publicēts.).

²⁹ LPP/LC sniegs priekšlikumu kredītņēmēju atbalstam.

Pieejams: <http://www.delfi.lv/news/national/politics/lpplc-sniegs-priekšlikumu-kreditnemeju-atbalstam.d?id=29694249> (aplūkots: 2010.gada 22.martā.).

kreditoriem ir savādāk, proti, normatīvajos aktos noteikts tikai tas, ka parādnieks tiek atbrīvots no parādsaistībām, ja realizē visu sev piederošo mantu. Šāda likuma norma, būtībā, var ierobežot nenodrošināto kreditoru intereses, jo, maksātnespējas procesa piemērojamība, kā zināms, ir nosakāma nevis pēc statusa brīdī, kad radušies parādi, bet pēc statusa maksātnespējas pieteikuma iesniegšanas brīdī. Ņemot vērā iepriekšminēto, autore uzskata, ka, ne tiesa, ne maksātnespējas administrators nevar pilnībā pārbaudīt to, kādi finanšu līdzekļi pirms maksātnespējas procesa pieteikuma bija parādnieka rīcībā, līdz ar to, nevar konstatēt faktu, ka parādnieks sniedz maksātnespējas pieteikumu nevis tāpēc, lai godprātīgi norēķinātos ar visiem kreditoriem, bet, tāpēc, ka mērķis ir izvairīties no kreditoru interešu apmierināšanas. Ne velti, pirms Latvijā tika ieviests fiziskās personas maksātnespējas process, starp tiesību ekspertiem norisinājās diskusija par to, kādam jābūt fiziskās personas statusam. Tā 2007.gadā A. Maldups savā publikācijā norāda, ka „fizisko personu maksātnespējas jēdziens dažās valstīs ir pazīstams arī kā "patērētāja maksātnespēja". Tomēr fizisko personu maksātnespēja atbilstoši likumprojektam tiek attiecināta arī uz tām fiziskajām personām, kuras veic saimniecisko darbību, un neierobežo personas pēc parāda saistību rašanās pamata, bet gan tikai izslēdz speciālo subjektu, t. i., komersantu, no fizisko personu maksātnespējas regulējuma”.³⁰

Kā iepriekš autore minēja, tad maksātnespējas procesa piemērojamība ir nosakāma pēc statusa maksātnespējas pieteikuma iesniegšanas brīdī. Jau pirmskara Latvijas tiesību speciālisti, ņemot vērā, ka pirmskara Latvijas tiesībās maksātnespēja tika uzskatīta par deliktu pret uzticētu kredītu, savās publikācijās norādīja, ka, „*nosakot maksātnespējas veidu un sekas, jāvadās no maksājumu pārtraukšanas momenta, jo tieši ar to brīdi iestājas delikts*”.³¹ Kaut arī šāds viedoklis raugoties no mūsdienu skatu punkta un situācijas var tikt uzskatīts par kritiski vērtējamu, proti, ja maksātnespējas procesa veids tiktu izšķirts pēc parāda rašanās laika, tad būtu problemātiski izšķirt, kuri parādi "ignorējami" un pēc kuriem parādiem nosakāms procesa veids, tomēr, autore uzskata, ka zināma loģika J. Drandes teiktajā pastāv - tā kā fizisko personu maksātnespēja Latvijā pastāv gandrīz 3 (trīs) gadus, un, zināmas aprises un secinājumi no spriedumiem ir izdarīti, tad, nākas secināt, ka tiesai, pieņemot lēmumus, un, administratoram, sniedzot atzinumu, atsevišķos gadījumos būt jāņem vērā tas, kurus parādus (runājot par

³⁰ Maldups A. Fizisko personu maksātnespējas paredzamais regulējums. Jurista Vārds, 2007.gada 30.oktobris, nr.44 (497), 9.lpp.

³¹ Drande J. Kādā momentā maksātnespējīgam parādniekam jābūt tirgotājam, lai to atzītu par maksātnespējīgu tirdzniecībā. Grāmata.: Tieslietu ministrijas vēstnesis 1935.gads. Rīga: Tieslietu ministrijas izdevums, 1935, 170. lpp.

šaubīgajiem parādiem, kuru ticamību nav iespējams pārbaudīt) būtu iespējams ignorēt, kaut arī tas ir pretēji maksātnespējas procesa mērķim.

Maksātnespējas likuma 149.panta 2.punktā noteikts, ka „*Fiziskās personas maksātnespējas atjaunošana un atbrīvošana no parādsaistībām notiek, sedzot kreditoru prasījumus šīs personas mantas pārdošanas un kreditoru prasījumu apmierināšanas plānā noteiktajā apjomā un kārtībā no attiecīgās fiziskās personas mantas, kā arī no citu personu mantas, kas piešķirta šīs personas parādsaistību dzēšanai.*”³² No Maksātnespējas likuma 149.panta 2.punktā noteiktā noprotams, ka galvenais dokuments, kas norāda patieso parādnieka mantisko stāvokli ir viņa sagatavotais prasījumu apmierināšanas plāns.(Sīkāk par kreditoru prasījumu apmierināšanas plānu, darba 3.2.apakšnodaļā.).

Pašreizējais Maksātnespējas likuma regulējums, ja skatās no kreditoru skatu punkta, faktiski, negodprātīgam parādniekam, dod iespēju uzrādīt apšaubāmas izcelsmes kreditorus, kuriem viņš it kā ir parādā. Šāda veida kritiku varētu pamatot ar to, ka, ja juridiskai personai tiek vesta grāmatvedība, nodoti gada pārskati un veiktas citas darbības, kas parāda uzņēmuma finansiālo situāciju, tad fiziskas personas šādu grāmatvedības uzskaiti neveic (izņemot personas, kas aizpilda deklarācijas utt.), līdz ar to, autore uzskata, ka pie pašreizējā tiesiskā regulējuma ne tiesai, ne arī maksātnespējas administratoram nav iespējams pilnībā pārbaudīt un kontrolēt patieso parādnieka finansiālo situāciju. Šeit gan jāpiebilst, ka, autoresprāt, nepilnības ir meklējamas nevis Maksātnespējas likumā, bet gan apstākļi, ka Latvijā joprojām nav ieviesta tā saucamā nulles deklarācija, kas, domājams, atvieglotu tiesas un administratora darbības brīdī, kad rodas šaubas par attiecīgā parādnieka sniegto ziņu patiesumu. Ne velti nodokļu speciālisti un korupcijas pētnieki savulaik ir uzsvēruši³³, ka ideja īstenot vienreizēju sākumdeklarēšanu būtībā ir cenšanās panākt tik salīdzinoši pilnīgu īpašumu un pēc tam arī ienākumu fiksēšanu, kāda ir, piemēram, Rietumeiropas valstīs ar efektīvu, daudzu gadu garumā iedzīvinātu nodokļu sistēmu.

Atgriežoties pie iepriekšminēto problēmu apspriešanas, proti, to, ka var rasties problēmas ar nenodrošināto kreditoru interešu aizstāvību, kā pretarguments šāda veida viedoklim jāmin tas, ka maksātnespējas procesu vada administrators (speciālists ar attiecīgām zināšanām gan ekonomikā, gan tieslietās³⁴), kurš tad arī uzrauga plāna izpildi,

³² Maksātnespējas likums. LR Likums. Latvijas Vēstnesis, 2007.gada 22.novembris, nr.188 (3764).

³³ Sk., piemēram, Šimkus S. Kā pilnveidot fizisko personu ienākumu kontroli. Jurista Vārds, 2004.gada 16.marts, Nr.10 (315), 6.lpp.

³⁴ Sk. 2008.gada 28.aprīļa MK noteikumi nr.598 „Maksātnespējas procesa administratora apmācības, apliecinājumu izsniegšanas, eksaminācijas, kvalifikācijas pilnveidošanas, atestācijas, sertifikāta

savukārt, ja plāns netiek pildīts, tad administratora pienākums ir tiesai lūgt šo maksātnespējas procesu izbeigt. Lai arī maksātnespējas administrators sniedz tiesai atzinumu par fiziskās personas mantas pārdošanas un kreditoru prasījumu apmierināšanas plānu, tomēr, kā jau iepriekš pieminēts, arī administrators nevar pārbaudīt visas fiziskās personas patiesās finansiālās saistības, izņemot tās, kas pieejamas publiskajos reģistros. Dotajā brīdī pastāv iespējamība, ka parādnieks, iesniedzot maksātnespējas pieteikumu, savā plānā var ierakstīt šaubīgus kreditorus (gan rezidentus, kuri nekad nav iesnieguši ienākumu deklarāciju, gan nerezidentus), kuri kādreiz viņam it kā ir aizdevuši naudu, snieguši pakalpojumus utt., līdz ar to, brīdī, kad notiek parādnieka mantas sadale, daļa atgūto līdzekļu var aiziet šādiem grūti pārbaudāmiem kreditoriem, kā rezultātā, zaudētājs var būt ne tikai godprātīgais kreditors, bet zūd jēga arī fiziskās personas maksātnespēja procesa mērķim, jo netiek ievērotas kreditoru intereses. Maksātnespējas likuma ieviešanas pirmsākumos gan bija sastopami gadījumi, kad likuma piemērotājs visai īpatnēji interpretēja Maksātnespējas likuma 163.panta 3.punktu, kas nosaka to, *ka visi kreditoru prasījumi tiek apvienoti vienā grupā bez prioritātēm un tie tiek proporcionāli apmierināti ar ikmēneša maksājumiem*. Arī tiesību eksperti savulaik norādīja, ka šī norma, to tulkojot tikai gramatiski un atrauti no konteksta, daļai likuma piemērotāju deva pamatu kļūdaini secināt, ka fiziskās personas maksātnespējas procesā nedarbojas ķīlas tiesības institūts.³⁵ Šādā gadījumā var piekrist kreditoru bažām par to, ka, šādi interpretējot likuma normu, netiek ievērots maksātnespējas procesa mērķis - *aizsargāt kreditoru intereses*. Šāda likuma interpretācija, autoresprāt, grauž gan Latvijas tēlu pasaulē, gan arī atbaida iespējamus investorus un kredītiestādes no investīciju piesaistes Latvijai, jo, saprotams un kreditorus aizsargājošs maksātnespējas likums ikvienā tiesiskā valstī ir viens no ekonomiskās stabilitātes pamatiem un drošības garantiem tam, ka valsts aizstāv investorus un uzņēmējus no negodprātīgas uzņēmējdarbības. 2009.gada 10.novembrī Ministru Kabinetā iesniegtā likumprojekta „Maksātnespējas likums”³⁶ (turpmāk tekstā - *Likumprojekts*) redakcija paredz, ka turpmāk, kreditoriem būs iespēja paust savu viedokli procesa gaitā, un, būs iespējas arī nomainīt administratoru. Šādu normu iekļaušana, kā

izsniegšanas un atjaunošanas, tā darbības izbeigšanas un anulēšanas kārtība”. Latvijas Vēstnesis, 2008.gada 28.aprīlis, nr.117 (3901).

³⁵ Jauja H. Grozījumi fiziskās personas maksātnespējas procesā. Jurista Vārds, 2009.gada 07.jūlijs, Nr.27, 12.lpp.

³⁶ Likumprojekts „Maksātnespējas likums”. Pieejams: <http://www.mk.gov.lv/lv/mk/tap/?pid=40150875&mode=mk&date=2009-11-10> (aplūkots 2010.gada 12.martā.).

uzskata Maksātnespējas administrācija³⁷, pirmkārt, padara šo procesu „draudzīgāku” kreditoriem, un, otrkārt, ļauj efektīvāk tikt galā ar ļaunprātīgiem parādniekiem, jo, procesa dalījums notiks divos posmos – bankrota un saistību dzēšanas procesā.

Lai kā, bet, tā kā fizisko personu maksātnespēja Latvijas tiesībās ir samērā jauns institūts, tad, domājams, ka zināmā mērā var piekrist gan viedoklim, ka taisnība ir kreditoru aizstāvjiem, gan viedoklim, ka taisnība ir parādnieku viedoklim. Ņemot vērā iepriekšminēto, autoresprāt, visprecīzāk attiecībā uz maksātnespējas procesa mērķi ir izteicies Gaidis Bērziņš, proti, ka kreditoru kopuma intereses nevajadzētu uzskatīt par absolūtām, jo, jebkurā gadījumā ir jāatceras arī likuma mērķa otrs virziens - parādnieka maksātnespējas atjaunošana. Tāpēc abu grupu intereses jāmeģina līdzsvarot.³⁸

Likumprojekta 126.pantā noteikts, ka „Fiziskās personas maksātnespējas procesa mērķis ir pēc iespējas pilnīgāk apmierināt kreditoru prasījumus no parādnieka mantas un dot iespēju parādniekam atjaunot savu maksātnespēju”. Autoresprāt, šāda likumprojektā ietvertā definīcija, raugoties no pašreizējās ekonomiskās situācijas valstī, daudz veiksmīgāk varētu līdzsvarot abu pušu intereses – proti, atjaunot parādnieka maksātnespēju un pilnīgāk apmierināt kreditoru prasījumus.

2.2. Fiziskās personas maksātnespējas pazīmes.

Lai fiziska persona varētu iesniegt maksātnespējas procesa pieteikumu, ir jābūt noteiktiem apstākļiem un priekšnoteikumiem.

Maksātnespējas likuma 151.panta redakcijā, līdz 2009.gada 01.jūlijam noteica, ka indivīdam fiziskās personas maksātnespējas procesu varēja piemērot tikai tad, ja:

- 1) *šai personai nav iespēju nokārtot parādsaistības, kurām iestājies izpildes termiņš un parādsaistības kopā pārsniedz piecdesmit minimālās mēnešalgas, vai*
- 2) *sakarā ar pierādāmiem apstākļiem šai personai nebūs iespējams nokārtot parādsaistības, kuru izpildes termiņš iestāsies gada laikā, un parādsaistības kopā pārsniedz simts minimālās mēnešalgas.*

No 2009.gada 01.jūlija Maksātnespējas likuma 151.pantā noteikts, ka, fiziskajai personai var piemērot maksātnespējas procesu, ja ir kāda no šādām maksātnespējas pazīmēm:

³⁷ Sk., piemēram, Maksātnespēja ļaus mainīt „ādu”. Pieejams: <http://db.lv/r/323-nodokli/218302-maksatnespeja-laus-mainit-adu> (aplūkots 2010.gada 20.martā.).

³⁸ Sk., Vai pēc pieciem gadiem-nabags, bet no parādiem brīvs? Latvijas Vēstnesis, 2009.gada 14.septembris. Tēmas/Problēmas.

1) šai personai nav iespēju nokārtot parādsaistības, kurām iestājies izpildes termiņš, un parādsaistības kopā pārsniedz 5000 latus;

2) sakarā ar pierādāmiem apstākļiem šai personai nebūs iespējams nokārtot parādsaistības, kuru izpildes termiņš iestāsies gada laikā, un parādsaistības kopā pārsniedz 10 000 latus, līdz ar to, samazinot minimālo parādu apmēra "latiņu" uz 5000 latu (saistībām, kas jau ir iestājušās) un 10 000 latu (saistībām, kas iestāsies gada laikā).

Kā savos spriedumos³⁹ norāda vairākas tiesas, tad, lai atzītu, ka ir maksātnespējas pazīme, likums prasa konstatēt gan noteikta apmēra parādsaistības, gan arī apstākļus, kas apliecina, ka šai personai nav iespēju nokārtot parādsaistības, kurām ir iestājies izpildes termiņš, vai pierādāmus apstākļus, ka viņai nebūs iespējams nokārtot parādsaistības, kurām termiņš iestāsies gada laikā. Savukārt, ja tiesa konstatē, ka pazīme neatbilst konkrētajai likuma normai, tad tiesas pienākums ir atteikt maksātnespējas procesa pasludināšanu. Piemēram, Rīgas pilsētas Centra rajona tiesa⁴⁰ noraidīja fiziskas personas T.P. maksātnespējas pieteikumu, spriedumu pamatojot ar formālas prasības neievērošanu, proti, norādot, ka tiesai ir pamatotas šaubas par parādu saistības, kurām iestājies izpildes termiņš un parādsaistības pārsniedz 5000,00 Ls, esamību, lēmumu motivējot ar to, ka pamatojošais dokuments, ko iesniedzis pieteicējs neatbilst 1996.gada 23.aprīļa MK noteikumu nr.154⁴¹ nosacījumiem, līdz ar to tiesa nevarot pārbaudīt, vai šāds darījums patiesībā eksistē. Jāpiebilst, ka administrators šajā konkrētajā lietā kreditoru apmierināšanas plānu bija apstiprinājis un nebija izteicis šaubas par konkrētā darījuma esību vai likumību.

Kā pirms likuma grozījumu veikšanas norādīja vairāki tiesību eksperti, tad „ar grozījumiem Maksātnespējas likuma 151.pantā fiziskās personas maksātnespējas process tiek padarīts pieejamāks plašākam indivīdu lokam nekā līdz šim”⁴². Jāteic gan, ka arī šī likuma norma nākotnē var radīt zināmas šaubas, jo, kaut arī likumā, no vienas puses, ir samazināts parādu apmērs, lai parādnieks iesniegtu pieteikumu par fiziskās personas maksātnespējas procesa pasludināšanu, tādā veidā procesu padarot pieejamāku plašākam indivīdu lokam, tomēr, no otras puses, zinot izmaksas, kas saistītas ar maksātnespējas

³⁹ Sk., Rīgas pilsētas Vidzemes priekšpilsētas tiesas 2010.gada 01.aprīļa spriedums lietā nr.C30406910 (nav publicēts).

⁴⁰ Sk., Rīgas pilsētas Centra rajona tiesas 2010.gada 07.janvāra spriedums lietā nr.C27224209/8 (nav publicēts).

⁴¹ Dokumentu izstrādāšanas un noformēšanas noteikumi: MK noteikumi nr.154. Latvijas Vēstnesis, 1996.gada 23.aprīlis, nr.74/75 (559/560).

⁴² Jauja H. Grozījumi fiziskās personas maksātnespējas procesā. Jurista Vārds, 2009.gada 07.jūlijs, Nr.27, 13.lpp.

procesa izdevumu segšanu, tas joprojām ir pieejams tikai personām ar „lieliem” ienākumiem.

Maksātnespējas likuma 151.panta 2.punktā minētā pazīme tiesību teorētiķu vidū tiek dēvēta arī par "*draudošo maksātnespēju*", piemēram, Vācijas tiesību eksperti uzskata, ka šī pazīme galvenokārt paredzēta, lai, priekšlaicīgi prognozējot iespējamo maksātnespēju, ieinteresētās puses varētu saglabāt pēc iespējas lielāku parādnieka mantu, kas varētu kalpot kreditoru prasījumu apmierināšanai.⁴³ Tas nozīmē, ka, jo vēlāk maksātnespējas pieteikums tiek iesniegts, jo lielāka ir iespēja, ka parādnieka manta ir tikusi izsaimniekota vai izlietota, līdz ar to kreditoru prasījumi maksātnespējas procesā varēs tikt segti mazākā apmērā, nekā tas būtu, ja parādnieks laikus ierosinātu maksātnespējas procesu. Arī aptaujājot praktizējošus maksātnespējas administratorus attiecībā uz šo problēmu, nācās secināt, ka, lielākoties administratoram rodas problēmas pierādīt parādnieka ļaunprātību, un, tiesībsargājošās iestādes atsaka uzsākt kriminālprocesus šādās lietās, norādot, ka tas ir civiltiesisks strīds, kurš, kā zināms, var ilgt gadiem ilgi. *Likumprojektā* papildus divām iepriekšminētajām pazīmēm paredzēta arī trešā pazīme, proti, „*trīs mēnešu laikā nav bijis iespējams izpildīt izpildu dokumentu par parāda piedziņu no parādnieka vai arī sakarā ar pierādāmiem apstākļiem izpildu dokumenta pilnīga izpilde nebūs iespējama sakarā ar to, ka parādniekam nav mantas, uz kuru varētu vērst piedziņu*”. Šādu pieteikumu, saskaņā ar *Likumprojekta* 132.panta pirmās daļas 2.punktu varēs iesniegt „*kreditors vai kreditori, ja pastāv šā likuma 130.panta pirmās daļas 3.punktā minētā pazīme*”. Šādas pazīmes iekļaušana *Likumprojektā* ir izsaukusi daudz tiesību zinātnieku kritiku. Tā Gaidis Bērziņš šo normu dēvē par unikālu⁴⁴, atsaucoties uz to, ka, pirmkārt, ja jau tiesu izpildītājs ir konstatējis parādu piedziņas neesamības faktu, nav īsti saprotams, kādu mantu tad šī fiziskā persona varēs pārdot, un, otrkārt, norma rada iespējamību izrēķināties ar sev nevēlamu personu. Autore pilnībā piekrīt iepriekšminētajiem argumentiem, jo, no *Likumprojekta* 130.panta pirmās daļas 3.punktā noteiktā tiešām nav saprotams, kur tad šis parādnieks varēs iegūt šo mantu ko pārdot, ja jau pat tiesu izpildītājs ar pierādāmiem līdzekļiem ir konstatējis, ka izpildu dokumentu izpilde nav iespējama un parādniekam dotajā brīdī nav mantas. Protams, raugoties uz *Likumprojekta* 130.panta 1.daļas 3.punktā ietverto formulējumu no kreditoru skatu punkta, var likties, ka šāda iespēja var novērst

⁴³ Pick E. Die (neue) Insolvenzordnung - ein Überblick. Neue Juristische Wochenschrift (NJW), Frankfurt am Main: Verlag C.H. Beck, 1995, Heft 15; Foerste U. Insolvenzrecht, 2. auflage. München: Verlag C.H.Beck, 2004, s. 58.

⁴⁴ Maksātnespēja ļaus mainīt „ādu”. Pieejams: <http://db.lv/r/323-nodokli/218302-maksatnespeja-laus-mainit-adu> (aplūkots 2010.gada 20.martā.).

iepriekšminēto risku gadījumā, ja parādnieks vispirms ļaunprātīgi samazina savus aktīvus un tikai pēc tam iesniedz maksātnespēju, tomēr, kā autore sprāt, pamatoti uzsver tiesību speciālisti⁴⁵, tad, faktiski kreditors šādu pieteikumu varēs iesniegt tikai tad, kad parāda piedziņa nebūs iespējama, jo parādniekam, vairs nebūs nekādas mantas.

Kā zināma problēma jāmin arī fakts, ka, analizējot maksātnespējas likumu kopumā, nākas secināt, ka, diezin vai mājsaimniecības kredītu ņēmēji varēs izmantot Maksātnespējas likumu, lai atbrīvotos no savām parādsaistībām. Ne velti, komercbanku asociācijas prezidents Teodors Tverijons apgalvo⁴⁶, ka daudzas fizisko personu problēmas atrisinās jaunais Maksātnespējas likums, kas pašreiz ir izskatīšanā Saeimā, norādot, ka, tas attiecas galvenokārt uz personām, kuras no bankām kredītus esot saņēmušas negodprātīgi un lielos apmēros. Arī Latvijas kredītņēmēju apvienība skaidro, ka maksātnespējas process lielākajai daļai kredītņēmēju nav pieejams, jo ir dārgs un sarežģīts. Kaut gan no 2009.gada 1.jūlija ievērojami samazināta maksātnespējas administratora atlīdzība, tomēr, piecu gadu laikā tai ir jāatvēr vismaz 11 340 latu, ko var atļauties tikai retais. Tāpat maksātnespējīgai personai jāērķinās arī ar citiem izdevumiem, piemēram, mantas izsoļu rīkošanu.⁴⁷ Pašreizējās Civilprocesa likuma⁴⁸ normas, kā arī zvērinātu tiesu izpildītāju darbības, kas regulētas likumā „Tiesu izpildītāju likums”⁴⁹, krietni vien apgrūtina šādu personu iespējas izkļūt no kredītiem. Kā zināms, tad zvērināti tiesu izpildītāji parādniekiem bloķē gan viņu norēķinu kontus bankās, gan ietur visus parādnieka oficiālos ienākumus līdz minimālās algas apmēram, gan arī piespiedu izsolēs pārdod tiem piederošos nekustamos īpašumus par vērtību, kas ir krietni vien mazāka par to, kāds vērtējums un kāds kredīts tika dots nekustamā īpašuma iegādei. Pēdējā laikā masu saziņas līdzekļos, ņemot vērā samērā lielās izmaksas⁵⁰ un termiņus, arvien vairāk tiek diskutēts par iespēju maksātnespējas procesu pasludināt citā valstī.⁵¹ Šāda iespēja tiek pamatota gan ar faktu, ka, galvenā atšķirība starp privātpersonas maksātnespējas procesu Lielbritānijā un Latvijā ir tieši pašā bankrota būtībā – iespējā atbrīvoties no parādiem tad, kad vairs nav

⁴⁵ Turpat.

⁴⁶ Sk., piemēram, Nepatiesa ziņu sniegšana kredītu saņemšanai ir krimināli sodāma. Pieejams: <http://www.business.lv/juridiskie-pakalpojumi/id/8309> (aplūkots 2010.gada 11.aprīlī.).

⁴⁷ Maksātnespēja pa kabatai retajam. Pieejams: <http://zinas.nra.lv/ekonomika/latvija/3036-maksatnespeja-pa-kabatai-retajam.htm?cshow=1> (aplūkots 2010.gada 30.martā.).

⁴⁸ Civilprocesa likums: LR likums. Latvijas Vēstnesis, 1998.gada 14.oktobris, nr.326/330 (1387/1391).

⁴⁹ Tiesu izpildītāju likums: LR likums. Latvijas Vēstnesis, 24.10.2002, nr. 165 (2740).

⁵⁰ Sk., piemēram, Privātpersonai bankrotēt izmaksā dārgi. Pieejams: www.financenet.lv/zinas/117641-privatpersonai_bankrotet_izmaksa_dargi (aplūkots 2010.gada 01.maijā.).

⁵¹ Sk., piemēram, Latvijas iedzīvotājiem tiesības bankrotēt citā ES valstī. Pieejams: www.financenet.lv/zinas/329256 (aplūkots 2010.gada 04.maijā.); Maksātnespējas statusu piedāvā iegūt Lielbritānijā. Pieejams: <http://www.diena.lv/lat/business/hotnews/maksatnespejas-statusu-piedava-iegut-lielbritanija> (aplūkots 2010.gada 04.maijā.).

līdzekļu, lai apkalpotu kredīta maksājumus, gan ar to, ka Lielbritānijā jāmaksā valsts nodeva no 360 latiem līdz 560 latiem visā bankrota procesa laikā. Ne velti, arī Lielbritānijā, dēļ krietni vien lētākā un īsākā maksātnespējas procesa ir izvērsums plašas diskusijas⁵² par to, ka šajā valstī masveidā var sākt pasludināt ārvalstnieku maksātnespējas procedūras, nosaucot šo procesu pat par bankrota tūrismu. Šāda iespēja tiek pamatota gan ar to, ka Lielbritānijā šis process ir krietni lētāks, gan ar to, ka atšķirībā, piemēram, no Vācijas, kur process var ilgt līdz pat 7 (septiņiem) gadiem vai Īrijas, kur process var ilgt līdz 12 (divpadsmit) gadiem, Lielbritānijā maksimālais termiņš ir tikai 3 (trīs) gadi. Pie tam, tā kā, Eiropas Padomes Regulas nr.1346/2000 par maksātnespējas procedūrām 22.daļā noteikts, ka „šai regulai jāparedz tūlītēja to nolēmumu atzīšana attiecībā uz maksātnespējas procedūras sākšanu, izpildi un slēgšanu, kas ietilpst tās darbības jomā, kā arī tādu nolēmumu atzīšanu, ko izdara tiešā saistībā ar šādām maksātnespējas procedūrām. Automātiska atzīšana tādēļ nozīmē, ka procedūras sekas, kas paredzētas procedūras sākšanas valsts tiesību aktos, attiecas arī uz visām citām dalībvalstīm”⁵³, līdz ar to, loģiski, saņemot šo statusu Lielbritānijā, tas būs spēkā arī Latvijā.

Pozitīvi vērtējams fakts, ka *Likumprojektā* kā priekšnoteikums, lai persona varētu iesniegt maksātnespējas pieteikumu, ietverta norāde, ka „*Fiziskās personas ir līdzekļu pietiekamība administratora vienreizējās atlīdzības segšanai divu minimālo mēnešalgu apmērā*”, tādā veidā tiek būtiski samazināta fiksētā administratora atlīdzība. Jāpiebilst gan, ka, var piekrist vairākiem tiesību ekspertiem⁵⁴, kas, autoresprāt, pamatoti norāda, ka *Likumprojektā* ietvertā parādnieka interese uzsākt maksātnespējas procesu saskatāma tikai gadījumā, ja pēc bankrota procedūras pabeigšanas tiktu piemērota arī saistību dzēšanas procedūra, jo, visas saistības, kas netiek dzēstas bankrota procedūras ietvaros, parādniekam saglabājas pilnā apmērā.

Lai arī Latvijā, autoresprāt, ir ieguldīts milzīgs darbs, lai pilnveidotu maksātnespējas tiesību institūtu, tomēr, pašreizējais normatīvais regulējums attiecībā uz bankas un kredītņēmēja attiecībām, par vienīgo vainīgo šajā procesā padara parādnieku, neņemot

⁵² Sk., piemēram, Bankruptcy tourism could be next big thing. Pieejams: www.insolvencyjournal.ie/index_archive/09-04-17 (aplūkots 2010.gada 01.maijā.); UK could face wave of bankruptcy tourism. Pieejams: www.thisismoney.co.uk/news/article.html?in_article_id=489549&in (aplūkots 2010.gada 01.maijs.).

⁵³ Padomes Regula (EK) Nr. 1346/2000 (2000. gada 29. maijs) par maksātnespējas procedūrām. Pieejams: <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:32000R1346:LV:NOT> (aplūkots 2010.gada 12.martā.).

⁵⁴ Sk., piemēram, Maksātnespēja ļaus mainīt „ādu”. Pieejams: <http://db.lv/r/323-nodokli/218302-maksatnespeja-laus-mainit-adu> (aplūkots 2010.gada 20.martā.).

vērā ne to, kāpēc banku vērtētāji noteica šādu pārdošanas vērtību, ne to, kāpēc bankas izsniedza šādus pārspīlēti lielus kredītus. Jāteic gan, ka tiesu praksē lielākoties sastopami spriedumi, kuros tiesnesis motīvu daļā, netieši, bet atsaucas uz iepriekšminēto situāciju, uzskatot, ka arī bankai kā līgumslēdzējusei ir zināma atbildība. Tā, Jūrmalas pilsētas tiesa 2009.gada 24.marta spriedumā norādīja, ka *maksātnespējas cēlonis nav pieteicēja nodoms vai rupja neuzmanība, jo, kredītiestāžu izsniegtie aizdevumi apliecina, ka kredītiestāžu speciālisti katrā konkrētā gadījumā ir izvērtējuši pieteicējas nākotnes finanšu iespējas.*⁵⁵ Arī Talsu rajona tiesa savā 2010.gada 11.marta sprieduma⁵⁶ motīvu daļā norāda, ka *Kredītiestāžu izsniegtie aizdevumi apliecina, ka katrā gadījumā ir izvērtētas pieteicēja finansiālās iespējas saistību uzņemšanas brīdī un nākotnē.* Ir tiesas, kas motivējot savus spriedumus⁵⁷ attiecībā uz nodrošinātajiem kreditoriem, atsaucas arī uz Kredītiestāžu likuma⁵⁸ 51.pantā noteikto, ka *kredīti, kuri katrs vai atsevišķi pārsniedz 1000 latu un tiek izsniegti vienai un tai pašai ar banku saistītai personai, piešķirami ar vienbalsīgi pieņemtu bankas valdes lēmumu,* un 52.panta 1.daļā noteikto, ka *bankas pirms kredīta izsniegšanas pārbauda kredīta ņēmēja spēju pildīt līgumā notiktās saistības.* Šādā veidā tiesas parāda, ka jebkurā tiesiskā darījumā ir iesaistītas divas puses, līdz ar to, loģiski, atbildība solidāri ir jāsadala starp šīm divām iesaistītajām pusēm, jo, banka kā nodrošinātais kreditors saņem atpakaļ ne tikai nodrošinājumu, kas kalpojis par pamatu kredīta izsniegšanai, bet patur arī visus naudas līdzekļus, kurus parādnieks sedzis līdz brīdim, kad pasludināts maksātnespējas process.

Kopumā jāsecina, ka, lai persona pie pašreizējās ekonomiskās situācijas varētu atļauties maksātnespējas procesu, jābūt stabilām garantijām tam, ka personas spēš segt visus izdevumus. Ņemot vērā iepriekšminēto, jāsaaka, ka, ne katram maksātnespējas process ir pieejams, lai arī šis process būtu visizdevīgākais risinājums, kā veiksmīgi un godprātīgi atbrīvot sevi no parādiem.

2.3. Fiziskās personas maksātnespējas procesa piemērošanas ierobežojumi.

Maksātnespējas likuma 152.pantā noteikti fiziskās personas maksātnespējas procesa piemērošanas ierobežojumi. Līdzās nosacījumiem, kā maksātnespējas procesa izmaksu finansējuma nepietiekamība, vai apstāklim, ka šī persona ir uztura ņēmējs,

⁵⁵ Sk., Jūrmalas pilsētas tiesas 2009.gada 24.marta spriedumu lietā nr.C17069309 (nav publicēts).

⁵⁶ Sk., Talsu rajona tiesas 2010.gada 11.marta spriedums lietā nr.C36024610 (nav publicēts).

⁵⁷ Sk., piemēram, Rīgas rajona tiesas 2009.gada 20.maija spriedumu lietā nr.C33221909 (nav publicēts).

⁵⁸ Kredītiestāžu likums: LR likums. Latvijas Vēstnesis, 1995.gada 05.oktobris, nr.163 (446).

Maksātnespējas likuma 152.panta 3.daļā noteikts arī procesuāla rakstura ierobežojums, proti, *fiziskajai personai maksātnespējas procesu nevar piemērot, ja tai pēdējo piecu gadu laikā šāds process jau ir piemērots, izņemot šā likuma 179.panta pirmās daļas 1., 2. un 3.punktā minētos gadījumus.* Maksātnespējas likuma 179.pantā noteikts, ka *maksātnespējas process tiek izbeigts, ja fiziskās personas maksātnespējas procesa pieteikums tiek noraidīts.* Raugoties uz Maksātnespējas likumu no potenciālā parādnieka viedokļa var rasties secinājums, ka Maksātnespējas likums, autoresprāt, ļoti skaidri un saprotami nosaka tos gadījumus, kad parādniekam ir maksātnespējas procesa ierobežojumi, un, gadījumus, kad šādi ierobežojumi nepastāv.

Diemžēl, bet praksē gadās situācijas, kad tiesnesis, pieņemot konkrētu lēmumu, atsaka pieņemt maksātnespējas pieteikumu, balstoties uz Civilprocesa likuma 132.panta pirmās daļas 5.punktu (nodaļa regulē jautājumus par prasības tiesvedību, nevis sevišķo tiesāšanās kārtību) - *Tiesnesis atsakās pieņemt prasības pieteikumu, ja strīdā starp tām pašām pusēm, par to pašu priekšmetu un uz tā paša pamata ir likumīgā spēkā stājies tiesas spriedums vai lēmums izbeigt tiesvedību sakarā ar prasītāja atteikšanos no prasības vai pušu izlīguma apstiprināšanu.*

Tā, ar 2010.gada 01.aprīļa Rīgas pilsētas Vidzemes priekšpilsētas tiesas 2010.gada 01.aprīļa spriedumu lietā nr.C30406910 tika nospriests, ka personas A.S. pieteikumu par fiziskās personas maksātnespējas procesa pasludināšanu noraidīt, jo, pieteikums atzīts par nepamatotu.⁵⁹ Persona, ņemot vērā tiesas spriedumā konstatēto, minētos trūkums plānā novērsa un 2010.gada 30.aprīlī, iesniedza jaunu maksātnespējas procesa pieteikumu. 2010.gada Rīgas pilsētas Vidzemes priekšpilsētas tiesas tiesnese izdeva lēmumu par atteikšanos pieņemt pieteikumu. Lēmuma konstatējošajā daļā tiesnese savu lēmumu pamato ar faktu, ka no tiesu informācijas sistēmas datu bāzes ir redzams, ka Rīgas pilsētas Vidzemes priekšpilsētas tiesa ir izskatījusi A.S. pieteikumu un atzinusi to par nepamatotu un noraidījusi, līdz ar to, tiesneses uzskatīja, ka pastāv Civilprocesa likuma 132.panta pirmās daļas 5.punktā norādītie apstākļi, kas ir par pamatu, lai atteiktu pieņemt A.S. maksātnespējas procesa pieteikumu.⁶⁰

No iepriekšminētā nākas secināt, ka, vai nu tiesnesis ir nepareizi interpretējis attiecīgās Civilprocesa likuma normas, vai arī starp Civilprocesa likuma 132.panta pirmās daļas 5.punktu un Maksātnespējas likuma 152.panta 3.daļu, 179.panta 1.punktu pastāv kolīzijas.

⁵⁹ Sk., Rīgas pilsētas Vidzemes priekšpilsētas tiesas 2010.gada 01.aprīļa spriedums lietā nr.C30406910 (nav publicēts).

⁶⁰ Sk. Rīgas pilsētas Vidzemes priekšpilsētas tiesas Lēmums par atteikšanos pieņemt pieteikumu (nav publicēts).

(Kolīzija, saskaņā ar juridiskajā terminoloģijā paustajām atziņām ir nesaskaņas vai pretrunas starp atsevišķiem likumiem vai tiesību normām, kas regulē vienas un tās pašas vai radniecīgas sabiedriskās attiecības⁶¹). Iepriekšminētos secinājumus autore izdara, balstoties uz Maksātnespējas likuma 152.panta 3.daļā noteikto, ka *fiziskajai personai maksātnespējas procesu nevar piemērot, ja tai pēdējo piecu gadu laikā šāds process jau ir piemērots, izņemot šā likuma 179.panta pirmās daļas 1., 2. un 3.punktā minētos gadījumus, proti, maksātnespējas process tiek izbeigts, ja fiziskās personas maksātnespējas procesa pieteikums tiek noraidīts*. Iepriekšminētajā gadījumā tiesas spriedums ir stājies likumīgā spēkā, tomēr, fiziskās personas maksātnespējas process ir noraidīts (atbilstoši 179.panta pirmās daļas 1.punktam). Tiesnesis, pieņemot lēmumu, ir balstījies vien uz Civilprocesa likuma 132.panta pirmās daļas 5.punktu, ka *strīdā starp tām pašām pusēm, par to pašu priekšmetu un uz tā paša pamata ir likumīgā spēkā stājies tiesas spriedums*. Kā Civilprocesa likuma komentāros norāda tā autori, tad *Civilprocesa likuma 132.panta pirmās daļas 1-5.punktā norādītie apstākļi atņem personai tiesības celt attiecīgas konkrētas prasības tiesā. Šiem apstākļiem ir objektīvs raksturs, un tāpēc tos praktiski nevar novērst. Tālāk autori norāda, ka atteikšanās pieņemt prasības pieteikumu atstāj personu bez tiesiskas aizsardzības, bez jurisdikcijas. Tāpēc nav pieļaujams nepamatots atteikums pieņemt prasību*.⁶²

Autore uzskata, ka, lai arī šajā gadījumā spriedums ir stājies spēkā, attiecībā uz A.S. nepastāv Civilprocesa likuma 132.panta pirmās daļas 5.punktā minētais ierobežojums, pretējā gadījumā, nākotnē var rasties būtiskas problēmas šo normu piemērošanā. Tā kā iepriekšminētajā Civilprocesa likuma normā ir noteikts, ka *tiesnesis atsakās pieņemt pieteikumu, ja strīdā starp tām pašām pusēm, par to pašu priekšmetu un uz tā paša pamata ir likumīgā spēkā stājies tiesas spriedums*, tad, šādi interpretējot attiecīgo normu, var rasties jautājums par to, vai, gadījumā ja tiesa personai atsaka pasludināt maksātnespējas procesu, vai šai personai būs iespējams atkārtoti iesniegt pieteikumu, jo, grūti iedomāties kā persona var mainīt maksātnespējas prasījuma priekšmetu un pamatu? Protams, Civilprocess paredz arī iespēju iesniegt blakussūdzību, tomēr, šāds process aizņem laiku, un, šajā laikā kreditoru prasījumi var būtiski palielināties, apgrūtinot gan paša parādnieka, gan maksātnespējas administratora darbu.

⁶¹ Juridisko terminu vārdnīca. Autoru kolektīvs. Rīga: Nordik, 1998, 109.lpp.

⁶² Civilprocesa likuma komentāri. Trešais papildinātais izdevums. Sagatavojis autoru kolektīvs prof. K.Torgāna vispārīgā zinātniskā redakcijā. Rīga: Tiesu namu aģentūra, 2006, 220-221.lpp.

3. Fizisko personu maksātnespējas procesa ierosināšana, pasludināšana un pasludināšanas sekas.

3.1. Fiziskās personas maksātnespējas procesa pieteikums.

Maksātnespējas likuma 154.panta 1.punktā uzskaitīts to personu loks, kas var iesniegt maksātnespējas pieteikumu, proti, tā ir pati fiziskā persona vai arī Padomes regulas Nr.1346/2000⁶³ 29.panta "a" punktā norādītā persona, t.i., galvenās procedūras likvidators, kas, saskaņā ar Padomes regulas Nr.1346/2000 2.panta (b).punktu ir *persona vai struktūra, kuras funkcijās ietilpst parādniekam atsavināto aktīvu pārvaldīšana vai likvidācija vai viņa darbību pārraudzība*, kas nozīmē to, ka, dalībvalstī tiek sākta sekundārā maksātnespējas procedūra sakarā ar to, ka parādniekam pret kuru ir sākta maksātnespējas procedūra citā dalībvalstī (galvenā procedūra), pieder aktīvi, kuri atrodas, piemēram, Latvijā.

Maksātnespējas likuma 154.pantā 2.punktā uzskaitītas tās nepieciešamās un obligātās prasības, kas parādniekam jānorāda maksātnespējas procesa pieteikumā, piemēram, līdzās pavisam vienkāršām lietām kā, *tiesas nosaukums, fiziskās personas vārdu, uzvārdu, personas kodu un deklarēto dzīvesvietu*, ir jānorāda arī ekonomiski un juridiski daudz sarežģītāki pamatojumi, kā, piemēram, *pieteikuma priekšmetu un pamatojumu, visu to saistību kopējo summu, kuru izpildes termiņš iestāties gada laikā* u.c. pazīmes, kas, autoresprāt, ir diezgan komplicētas un sarežģītas. Tā vairāku tiesu spriedumos⁶⁴ ir norādīts, ka sākotnēji iesniegtais pieteikums atstāts bez virzības, nosakot iesniedzējam termiņu, lēmumā norādīto trūkumu novēršanai. Iepriekšminētais liek nonākt pie secinājuma, ka fiziskai personai, kura iesniedz tiesā maksātnespējas procesa pieteikumu, ir jāpierāda, ka ir iestājusies maksātnespējas procesa pazīme, jāpamato savs mantiskais stāvoklis utt., lai pārliecinātu tiesu par to, ka viņš ir maksātnespējīgs. Bez tam, parādniekam ir jāiesniedz tiesai arī pierādījumi, ka tās rīcībā ir pietiekami daudz līdzekļu, lai segtu maksātnespējas procesa izdevumus, kas, autoresprāt, vēlreiz parāda to, ka fizisko personu maksātnespēja ir bagāto privilēģija, jo pienākums pierādīt spēju segt procesa izdevumus ir viens no būtiskākajiem šķēršļiem maksātnespējas procesa ierosināšanai. Jāpiebilst gan, ka šī norma ir aizgūta no Vācijas tiesību sistēmas, kur pret parādnieku vēsturiski pastāv princips, ka procesa izdevumi ir sedzami no pašas maksātnespējīgās

⁶³ Padomes Regula (EK) Nr. 1346/2000 (2000. gada 29. maijs) par maksātnespējas procedūrām. Pieejams: <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:32000R1346:LV:NOT> (aplūkots 2010.gada 12.martā.).

⁶⁴ Sk., piemēram, Jūrmalas pilsētas tiesas 2009.gada 24.marta spriedumu lietā nr.C17069309 (nav publicēts).

personas, nevis no valsts līdzekļiem⁶⁵, kas, būtībā ir loģisks risinājums, ja problēmu skata no Vācijas skatu punkta, kur, personu ienākumi ir daudz augstāki kā tie ir Latvijā. Piemēram, Lielbritānijā, lai iesniegtu pieteikumu tiesā, ir jāizpilda konkrētas juridiskās formas, kurās ir jānorāda saistību apmērs, kredītiestādes, iepriekšējie un esošie ienākumi, pie tam, tā kā Lielbritānijā darbojas speciālas maksātnespējas tiesas, tad pieteikums tiek izskatīts vidēji 3-4 dienu laikā, un, tad tiesa izsniedz paziņojumu uz vienas lapas, kurā tiek pasludināts lēmums par vai pret bankrota procedūras sākšanu. Ja lēmums ir pozitīvs, parādnieka interesēs darbojas tiesu izpildītājs, kurš tālāk rīkojas ar mantu.

3.2. Fiziskās personas mantas pārdošanas un kreditoru prasījumu apmierināšanas plāns.

Darba turpinājumā tiks aplūkots, autoresprāt, komplicētākais un sarežģītākais no maksātnespējas procesa pieteikuma pievienojamajiem dokumentiem - fiziskās personas mantas pārdošanas un kreditoru prasījumu apmierināšanas plāns.

3.2.1. Fiziskās personas mantas pārdošanas un kreditoru prasījumu apmierināšanas plāna sastādīšana.

Maksātnespējas likuma 155.panta 1.punktā noteikts tas, kādas ziņas iekļaujamas Fiziskās personas mantas pārdošanas un kreditoru prasījumu apmierināšanas plānā. Šajā plānā iekļaujamas ziņas par visiem fiziskās personas kreditoriem un debitoriem, jānorāda paredzamais bankrota procedūras termiņš, plānotās maksātnespējas procesa izmaksas, fiziskās personas naudas līdzekļu summa un paredzamie ikmēneša ienākumi. Tāpat plānā iekļaujams fiziskās personas mantas saraksts, uz kuru vēršami kreditoru prasījumi un no kuras sedzami maksātnespējas procesa izdevumi, fiziskajai personai un tās apgādībā esošajām personām izmaksājamā ikmēneša naudas summa. Plānā jānorāda arī kreditoru prasījumu apmierināšanas kārtība un katram kreditoram ik mēnesi izmaksājamā naudas summa.

Arī Maksātnespējas administrācija pirms likuma pieņemšanas 2007.gadā norādīja, ka plānā iekļaujama visnotaļ apjomīga informācija, piemēram, visu kreditoru un debitoru saraksts, par katru no tiem sniedzot arī detalizētas ziņas, bankrota procedūras norises termiņš utt.⁶⁶ Vērtējot praksi, jāsaka, ka fiziskās personas mantas pārdošanas un kreditoru

⁶⁵ Creifelds C., Weber K. (Hrsg.). Rechtswörterbuch. Siebzehte, neubearbeitete Auflage. München: Verlag C.H. Beck, 2002, S. 715; Foerste U. Insolvenzrecht, 2. auflage. München: Verlag C.H. Beck, 2004, s. 63.

⁶⁶ Jauns regulējums fiziskās personas parādsaistību segšanai. Jurista Vārds, 2007.gada 11.decembris, nr.50 (503), 5.lpp.

prasījumu apmierināšanas plāns, autoresprāt, ir pats sarežģītākais un grūtāk aizpildāmais dokuments, kas nepieciešams, lai fiziska persona varētu iesniegt pieteikumu tiesai. Ne velti, piemēram, Zviedrijā plāns tiek izstrādāts fiziskais persona kopīgi ar izpildinstitūciju, jo, tiek uzskatīts, ka plāna izstrāde ir pārāk sarežģīts darbs, lai šo pienākumu uzliktu fiziskai personai, kura vēlas pieteikt maksātnespēju.⁶⁷ Tā Latvijas Kredītņēmēju asociācijas pārstāvis norāda, ka *"mūsu vērojumi liecina, ka tiesnešu attieksme ir subjektīva: ļoti līdzīgās lietās, kad cilvēkiem ir gan ienākumi, gan pārdodami īpašumi, vieniem maksātnespējas procesu uzsāk, citiem atsaka. Ja tiesa maksātnespējas procesus vairāk nekā 20 gadījumos noraidījusi tieši plāna dēļ, tas nozīmē, ka pat cilvēks ar labām ekonomiskām zināšanām nespēj to izstrādāt atbilstoši prasībām, ka plāns ir patiešām sarežģīts, ar vairākiem juridiskiem "zemūdens akmeņiem". Plānam ir divas daļas - viena ir ekonomiskā, otra - juridiskā.*⁶⁸ Piemēram, Lielbritānijā maksātnespējas procesa pieteikuma vispār nav jāpievieno šāds plāns, jo, brīdī, kad personai ir pasludināta bankrots, tās pienākums ir paziņot kreditoriem, ka parādnieks ir bankrotējis, un visas prasības ir nododamas tiesas pārstāvim⁶⁹. Lielbritānijā, līdzīgi kā Latvijā juridisko personu maksātnespējas pasludināšanas gadījumā, aicinājums pieteikties kreditoriem tiek publicēts oficiālajā laikrakstā. Būtībā, raugoties tiesu praksi, var piekrist tam, ka plāns, līdzīgi kā tas ir, piemēram, Zviedrijā, būtu sastādāms, iesaistot kompetentas valsts iestādes (speciāli izveidota valsts institūcija), kas, ne vien palīdzēs pašam parādniekam, bet arī tiesai un administratoram. Tā, Rīgas pilsētas Centra rajona tiesa, 2009.gada 16.novembra spriedumā⁷⁰ (civillietā nr.C27202709) noraidīja fiziskas personas Ģ.M. maksātnespējas procesa pieteikumu, jo, konstatēja, ka pieteicēja 2009.gada 21.septembrī tiesai iesniegtais plāns neatbilst Maksātnespējas likuma prasībām. Proti, kaut arī administrators šajā procesā iesniedza tiesai rakstveida atzinumu par plāna atbilstību Maksātnespējas likuma prasībām, tiesa tam nepiekrita, jo, uzskatīja, ka pieteikumam pievienotais līgums, kurā noteikts, ka nomnieks iznomātājam maksā nomas maksu 300 lati mēnesī, nav norādīts plānā, līdz ar to, apšaubā pieteicēja ikmēneša ienākumu esamību. Iemesli, kādus norāda tiesa, atsakot pasludināt fizisko personu maksātnespējas procesu ir

⁶⁷ Trendelenburg H. Restschuldbefreiung. 1. Auflage. Baden-Baden: Nomos Verlagsgesellschaft, 2000, s. 115-116.

⁶⁸ Ardīevas parādiem pēc pieciem gadiem. Iespēja laimīgajiem. Pieejams: <http://www.kreditu.lv> (aplūkots 2010.gada 12.martā.).

⁶⁹ Dealing with Debt. How to petition for your own bankruptcy. The Insolvency service. Pieejams: <http://www.insolvency.gov.uk/pdfs/guidanceleaflets/pdf/howtopetition.pdf> (aplūkots 2010.gada 01.maijā.).

⁷⁰ Sk., Rīgas pilsētas Centra rajona tiesas 2009.gada 16.novembra spriedums lietā nr.C27202709 (nav publicēts).

visdažādākie, piemēram, plānā norādītas apšaubāmas nekustamā īpašuma realizēšanas cenas⁷¹ utt., tiesa negūst apstiprinājumu tam, ka parādnieka rīcībā būs naudas līdzekļi savu saistību segšanai⁷² u.c., iemesli. Turpretim, ir tiesas, kas savos spriedumos šādus iemeslus neuzskata par svarīgiem, piemēram, Jūrmalas pilsētas tiesa 2009.gada 24.marta sprieduma⁷³ motīvu daļā atsaucas pat uz to, ka pieteicējam ir neoficiālie ienākumi. Tā kā tiesu prakse parāda to, ka dažādās situācijās tiesa lemj atšķirīgi, autoresprāt, būtu svarīgi likumā nodefinēt to, kas tad tiesai ir jāņem vērā, apstiprinot parādnieka sastādīto plānu. Lai radītu skaidrību gan parādniekam, gan administratoram, likumā būtu jānorāda tas, ka tiesai, pieņemot lietu izskatīšanai, jau pirms tiesas sēdes ir jāvērtē mantas pārdošanas un kreditoru prasījumu apmierināšanas plāns, proti, vai tas atbilst vai neatbilst konkrētās tiesas prasībām. Civilprocesa likuma⁷⁴ 363.¹⁹ panta 4.punkta 2.daļā noteikts, ka *tiesa nepasludina fiziskās personas maksātnespējas procesu, ja konstatē, ka šīs personas mantas pārdošanas un kreditoru prasījumu apmierināšanas plāns neatbilst likuma prasībām.*

3.2.2. Tiesu praksē sastopamās problēmas saistībā ar fiziskās personas mantas pārdošanas un kreditoru prasījumu apmierināšanas plānā norādīto informāciju.

Civilprocesa likums nosaka vien to, ka tiesa var nepasludināt maksātnespējas procesu ja kreditoru prasījumu apmierināšanas plāns neatbilst likuma prasībām, tomēr, prakse parāda to, ka svarīga ir ne tikai plāna atbilstību likuma prasībām, bet arī tiesneša subjektīvais viedoklis un skatījums uz konkrēto lietu. Kaut arī likumā „Par tiesu varu”⁷⁵ noteikts, piemēram, ka, tiesa, izskatot lietu, konstatē faktus, pamatojoties uz tiesas sēdē pārbaudītiem pierādījumiem, gan tas, ka tiesas pienākums, izskatot jebkuru lietu, ir noskaidrot objektīvo patiesību, gan arī tas, ka visas personas ir vienlīdzīgas likuma un tiesas priekšā, tomēr, tiesu praksē sastopamos viedokļus, kad dažādi tiesneši līdzīgās situācijās lemj atšķirīgi:

3.2.2.1 Ņemot vērā, ka lielākā daļa personu, kas piesaka fizisko personu maksātnespēju iepriekš ir ņēmuši kredītus nekustamo īpašumu iegādei, tad arī tiesu praksē

⁷¹ Sk., Rīgas pilsētas Centra rajona tiesas 2010.gada 07.janvāra spriedums lietā nr.C27224209/8 (nav publicēts).

⁷² Sk., Rīgas pilsētas Vidzemes priekšpilsētas tiesas 2010.gada 01.aprīļa spriedums lietā nr.C30406910 (nav publicēts).

⁷³ Sk., piemēram, Jūrmalas pilsētas tiesas 2009.gada 24.marta spriedums lietā nr.C17069309 (nav publicēts).

⁷⁴ Civilprocesa likums: LR likums. Latvijas Vēstnesis, 1998.gada 14.oktobris, nr.326/330 (1387/1391).

⁷⁵ Par tiesu varu: LR likums. Ziņotājs, 1993.gada 14.janvāris, nr.1.

bieži parādās spriedumi, kuros dažādas tiesas dažādi uztver administratora un parādnieka argumentus par iespējām pārdot nekustamo īpašumu.

Piemēram, Rīgas pilsētas Centra rajona tiesa, 2009.gada 16.novembra spriedumā⁷⁶, noraidīja fiziskas personas Ģ.M. maksātnespējas procesa pieteikumu, motivējot, ka, plānā norādīto nekustamā īpašuma pārdošanas vērtību nevar uzskatīt par ticamu, un, arī plānotās cenas un termiņi nekustamo īpašumu pārdošanai brīvās izsolēs, ņemot vērā reālo situāciju, ir apšaubāmi, kas rada pamatotas šaubas tam, ka pieteicējam ir pietiekams finansējums maksātnespējas procesa finansējumam, līdz ar to, pietikums ir noraidāms. Savukārt, Jūrmalas pilsētas tiesa 2009.gada 24.marta spriedumā⁷⁷, līdzīgā situācijā apmierina prasījumu, pamatojoties uz to, ka administrators, izvērtējot plānu un ņemot vērā patreizējās nekustamā īpašuma tendences, kā arī konstatējot, ka reģistrēti nekustamie īpašumi un manta ar aptuveno vērtību xxx Ls. Šajā gadījumā tiesa pasludināja maksātnespējas procesu, pamatojoties uz to, ka administrators bija noteicis aptuveno vērtību, par kādu īpašums varētu tikt pārdots, kaut arī tāpat kā pirmajā gadījumā, kad tiesa noraidīja pieteikumu, arī šajā gadījumā īpašuma iespējamā pārdošanas cena, autore sprāt, bija diezgan augsta. Attiecība uz iepriekšminētajiem gadījumiem jāpiekrīt Gaida Bērziņa izteiktajam viedoklim par to, ka tiesai nav jāvērtē nekustamā īpašuma cenas, autore sprāt, pamatoti norādot, ka *likumā taču ir noteikts, kādiem dokumentiem jābūt lietā un, vai tiesai būtu jāvērtē, piemēram, kādas ir nekustamā īpašuma cenas šodien, kādas tās būs pēc gada vai diviem, vai šo īpašumu pēc trim gadiem būs iespējams pārdot par simts vai deviņdesmit latiem? Pirmkārt, to diez vai kāds var pateikt, un tas noteikti nav tiesas kompetences jautājums.*⁷⁸

3.2.2.2. Atšķirīgi tiesu prakses piemēri saskatāmi arī gadījumos, kad dažādi tiesneši atšķirīgi interpretē Maksātnespējas likuma 163.panta ceturtajā daļā ietverto mērķi, proti, pēc iespējas ātrāk uzsākt parāda atmaksu kreditoriem.

Rīgas pilsētas Vidzemes priekšpilsētas tiesa, 2010.gada 01.aprīļa spriedumā⁷⁹, norāda to, ka iesniegtais plāns nav sastādīts atbilstoši kreditoru interesēm. Turpinājumā tiesnese norāda, ka, kaut arī pieteicējs plānoja uzsākt izmaksas kreditoriem uzreiz, tomēr tā esot tikai formāla likuma ievērošana, jo, 17 (septiņpadsmit) mēnešu laikā pieteicējs visiem

⁷⁶ Sk., Rīgas pilsētas Centra rajona tiesas 2009.gada 16.novembra spriedums lietā nr.C27202709 (nav publicēts).

⁷⁷ Sk., piemēram, Jūrmalas pilsētas tiesas 2009.gada 24.marta spriedums lietā nr.C17069309 (nav publicēts).

⁷⁸ Vai pēc pieciem gadiem-nabags, bet no parādiem brīvs? Latvijas Vēstnesis, 2009.gada 14.septembris. Tēmas/Problēmas.

⁷⁹ Sk., piemēram, Rīgas pilsētas Vidzemes priekšpilsētas tiesas 2010.gada 01.aprīļa spriedums lietā nr.C30406910 (nav publicēts).

kreditoriem plāno izmaksāt 50 (piecdesmit) latus mēnesī, līdz ar to, tiesa uzskatīja, ka tas neatbilstot Maksātnespējas likuma 163.panta ceturtajā daļā ietvertajam mērķim - pēc iespējas ātrāk uzsākt parāda atmaksu kreditoriem. Tiesa par nepamatotu atzina plānā ietverto, ka nekustamais īpašums tiks pārdots sākot ar 2012.gada jūniju, līdz ar to, maksātnespējas procesa pieteikumu noraidīja. Turpretim, Daugavpils tiesa, 2010.gada 07.janvāra spriedumā⁸⁰ ir pasludinājusi fiziskas personas I.A maksātnespējas procesu, kaut arī izmaksas kreditoriem netiek uzsāktas uzreiz. Tiesu ir apmierinājis administratores apgalvojums, ka, mantas pārdošanas novirze nav uzskatāma par pārkāpumu un nav nepieciešama plāna grozīšana. Arī Valmieras rajona tiesa 2009.gada 14.decembra spriedumā⁸¹ pasludināja E.P. maksātnespējas procesu, neskatoties uz to, ka plānā bija novirzes. Arī šajā gadījumā tiesu apmierināja administratora apgalvojums par to, ka iespējams uz rudens pusi varētu pieaugt dzīvokļu pārdošanas vērtība, tādēļ arī plānā ir norādīts šāds termiņš, lai tomēr iegūtu vairāk līdzekļus parādu segšanai. Kā norāda maksātnespējas administratori, tad, praksē šo formālo prasību par mantas pārdošanu esot diezgan vienkārši „*apiet*”, proti, plānā ierakstot, ka mantas pārdošana tiek uzsākta nekavējoties, taču, naudas izmaksa tiek sāktas, piemēram, tikai ar 20.mēnesi pēc maksātnespējas procesa pasludināšanas. Kā argumentu minot faktu, ka ir procesi, kur parādniekam ir ļoti daudz īpašumu, līdz ar to, administratoram ir visai sarežģīti nekavējoties pārdot visu parādniekam piederošo mantu.

3.2.2.3. ņemot vērā faktu, ka, lielākoties maksātnespējas pieteikumus iesniedz personas, kas nodarbojās ar nekustamo īpašumu spekulācijām, tad, tiesu praksē visai bieži sastopami spriedumi, kuros tiesa dažādi vērtē pieteicēja sniegtos pierādījumus par kredītu izlietošanu un atbilstību tā mērķim, un, plānā iekļauto iespējamo nekustamā īpašuma pārdošanas vērtību.

Tā Rīgas pilsētas Vidzemes priekšpilsētas tiesa 2010.gada 01.aprīļa spriedumā⁸² kā atteikuma min faktu, ka kredītu līguma mērķis bija izmantot kredītu nekustamo īpašumu iegādei, bet tiesa secina, ka no dokumentiem ir redzams, ka pieteicējs ir ieguvis finansu resursus, ieķīlājot nekustamos īpašumus, taču nav pildījis savas saistības pret kredītdevējiem. Konkrētajā lietā pieteicēja parādsaistības bija 1628238,27 lati, bet mantas pārdošanas vērtība bija 1146622,00 lati. Savukārt, Ogres rajona tiesa savā 2010.gada

⁸⁰ Sk., Daugavpils tiesas 2010.gada 07.janvāra spriedumu lietā nr.C12388909 (nav publicēts).

⁸¹ Sk., Valmieras rajona tiesas 2009.gada 14.decembra spriedumu lietā nr.C39109309 (nav publicēts).

⁸² Sk., Rīgas pilsētas Vidzemes priekšpilsētas tiesas 2010.gada 01.aprīļa spriedumu lietā nr.C30406910 (nav publicēts).

03.marta spriedumā⁸³ pasludināja fiziskās personas maksātnespējas procesu, neskatoties uz to, ka pieteicēja kredītsaistības bija Ls 2881116,27, bet mantas iespējamā vērtība bija ievērojami mazāka, proti, Ls 434300,00. Šajā gadījumā tiesa paļāvās tikai uz to, ka, kā norādīja parādnieks, tad šo milzīgo kredītu viņš izlietojis nekustamo īpašumu iegādei un māju celtniecībai. Interesanti, ka tiesa šajā gadījumā neņēma vērā to, kāpēc radusies šāda milzīga starpība starp kredītu, kas ņemts, lai attīstītu šo nekustamo īpašumu, no tagadējās pārdošanas vērtības, kas tam pašam īpašumam ir gandrīz sešas reizes mazāka. Abos gadījumos nekustamā īpašuma pārdošanas iespējamā vērtība bija balstīta uz nekustamo īpašumu vērtētāju atzinumiem. Iepriekšminētie piemēri ļauj secināt, ka, būtiska nozīme šādu lietu lemšanā tiek atstāta konkrēta tiesneša vērtēšanā, kurš tad arī lem, vai kredīts ir atbilstoši izlietots, vai īpašumu var pārdot par konkrētu summu u.t.t. Abos gadījumos pieteicēju aptuvenie mēneša ienākumi bija 600 Ls, tomēr, pirmajā gadījumā tiesa lēma, ka parādniekam var pietikt līdzekļi, lai veiksmīgi pabeigtu maksātnespējas procesu, savukārt, otrā gadījumā tiesnesis uzskatīja, ka parādniekam šādu līdzekļu var nepietikt, kaut arī starpība starp parādu un iespējamo īpašumu pārdošanas vērtību bija krietni vien lielāka kā pirmajā gadījumā.

Autoresprāt, šāda tendence (proti, Civilprocesa un Maksātnespējas likuma normu dažādā interpretācija) ir bīstama no tiesiskās paļāvības viedokļa, proti, nevienota tiesu prakse var radīt situācijas, kad parādnieki deklarēs savas dzīvesvietas uz reģioniem, kur tiesa ir pielaidīgāka pret parādniekiem, līdz ar to, šādas situācijas var izmantot arī personas, kuras maksātnespēju centīsies izmantot, lai ļaunprātīgi izvairītos no saistību izpildes.

3.2.2.4. Kā jau iepriekš autore rakstīja, tad dažādas tiesas joprojām dažādi interpretē gan Civilprocesa, gan Maksātnespējas likuma normas. Joprojām ir tiesas, kas uzskata, ka citas personas mantu nedrīkst iekļaut savā mantas pārdošanas un kreditoru prasījumu apmierināšanas plānā, neskatoties uz to, ka parādnieks kā ķīlu ir izmantojis dzīvokli, kas nepieder parādniekam, kaut arī šis dzīvoklis kalpo kā ķīla galvenajam parādam. Savukārt ir tiesneši, kas pieļauj šādu situāciju, kas, autoresprāt, ir loģiski, jo, saskaņā ar LR likuma „Civillikums”⁸⁴ 1278.pantu *Ķīlas tiesība ir tāda tiesība uz svešu lietu (841. p.), uz kuras pamata šī lieta nodrošina kreditoram viņa prasījumu tādā kārtā, ka viņš var no tās dabūt šā prasījuma samaksu.* Iepriekšminētā civillikuma norma, autoresprāt, izslēdz jebkādas šaubas par to, vai ķīlas objektu var vai nevar iekļaut parādnieka mantas pārdošanas un

⁸³ Sk., Ogres rajona tiesas 2010.gada 03.februāra spriedumu lietā nr.C24156609 (nav publicēts).

⁸⁴ Civillikums: LR likums. Ziņotājs, 1993.gada 10.jūnijs, nr.22/23.

kreditoru prasījumu apmierināšanas plānā. Tā, Talsu rajona tiesa 2010.gada 11.marta spriedumā⁸⁵ norāda, ka pieteicēja iesniegtais mantas pārdošanas un kreditoru prasījumu apmierināšanas plāns nav pretrunā Maksātnespējas likumam, jo, plānā ir ietverta pieteicēja saistību izpildei paredzētā un piederošā nekustamā īpašumu pārdošana. Šajā sarakstā ir iekļauti arī pieteicēja vecākiem piederošie īpašumi. Spriedumā noteikts arī tas, ka ierakstīt zemesgrāmatā maksātnespējas atzīmi šiem vecāku piederošajiem īpašumiem.

3.2.3. Tiesas un administratora iespējas pārbaudīt fiziskās personas mantas pārdošanas un kreditoru prasījumu apmierināšanas plānā ietverto informāciju.

Darba pirmajā nodaļā minēju par iespējamajām problēmām, kas saistītas ar kreditoru plānā ietveramo informāciju, proti, tiesas un administratora iespējām pārbaudīt nenodrošinātos kreditorus. Tā kā Maksātnespējas likums, runājot par kreditoru uzrādīšanu kreditoru prasījumu apmierināšanas plānā aprobežojas vien ar frāzi par to, ka jānorāda *visu kreditoru saraksts, kurā ietvertas šādas ziņas: firma, reģistrācijas numurs (juridiskajām personām), vārds, uzvārds, personas kods (fiziskajām personām), adrese, saistības priekšmets, izpildes termiņš un saistības rašanās pamats*, jāsecina, ka, lai administrators pārbaudītu šādu kreditoru prasījuma patiesumu, tas var aizņemt milzīgus laika resursus, pie tam, gala rezultātā vispār var nonākt pie secinājuma, ka ziņu patiesumu nav iespējams noskaidrot. Jau likumprojekta tapšanas stadijā tiesību eksperti minēja to, ka *kā trūkums likumprojektā minams tas, ka nav konkrēti noteikts, kā tiks pārbaudīta plānā iekļauto parādsaistību pamatotība. Tas varētu radīt situāciju, ka fiziskās personas mantas pārdošanas un kreditoru prasījumu apmierināšanas plānā tiek iekļautas arī papildu saistības, tādējādi ļaujot negodprātīgi palielināt parādsaistību apmēru uz neesošu vai nepamatotu saistību pamata. Lai nodrošinātu procesa likumīgu norisi, kreditoriem būtu piešķiramas tiesības lūgt administratoram veikt plānā iekļauto parādsaistību pamatotības pārbaudi.*⁸⁶ Protams, administrators arī parādniekam var lūgt izslēgt šādus šaubīgos kreditorus no plāna, taču, šādas prasības būtībā ir pretējas maksātnespējas likuma mērķim. Tā, Rīgas pilsētas Centra rajona tiesa 2010.gada 07.janvāra spriedumā civillietā nr.C27224209/8⁸⁷ fiziskas personas T.P. pieteikumu atzina par nepamatotu un noraidīja, jo, uzskatīja, ka mantas pārdošanas un kreditoru prasījumu apmierināšanas plānā nav

⁸⁵ Sk., piemēram, Talsu rajona tiesas 2010.gada 11.marta spriedums lietā nr.C36024610 (nav publicēts).

⁸⁶ Maldups A. Fizisko personu maksātnespējas paredzamais regulējums. Jurista Vārds, 2007.gada 30.oktobris, nr.44 (497), 11.lpp.

⁸⁷ Sk., piemēram, Rīgas pilsētas Centra rajona tiesas 2010.gada 07.janvāra spriedums lietā nr.C27224209/8 (nav publicēts).

norādīts kā tiks atlīdzināta saistība pret kreditoru U.V. Savukārt, motīvu daļas turpinājumā tiesnesis norāda uz to, ka tiesa nevar pārliecināties par darījuma esamību, kura pamatotībai iesniegta aizdevuma līguma kopija, kā dēļ tiesai ir pamatotas šaubas par parādu saistības, kurām iestājies izpildes termiņš un parādsaistības pārsniedz 5000 Ls, esamību. Sākotnēji gan tiesu praksē parādījās arī spriedumi⁸⁸, kuros tiesneši lēma, ka, pārdodot fiziskās personas īpašumā esošu ieķīlātu lietu, iegūtie līdzekļi sadalāmi proporcionāli visiem kreditoriem, nevis vispirms izmantojami ar ķīlu nodrošinātā prasījuma segšanai, pamatojot savu lēmumu ar Maksātnespējas likuma 163.panta trešo daļu, kura noteica, ka *visi kreditoru prasījumi tiek apvienoti vienā grupā bez prioritātēm un tie tiek proporcionāli apmierināti ar ikmēneša maksājumiem*. Šāda tendence, autoresprāt, nevar būt pieļaujama, jo, kā jau iepriekš minēju, ne administrators ne arī tiesa nevar pilnībā pārbaudīt, vai tiešām visi darījumi ar nenodrošinātiem kreditoriem patiesībā ir eksistējoši. Iepriekšminētais spriedums, būtībā neatbilst maksātnespējas likuma mērķim, sniegt *fiziskai personai iespēju atjaunot maksātnespēju vai tikt atbrīvotai no parāda saistībām, ievērojot kreditoru intereses*, jo, šajā gadījumā tiesas interpretācija par konkrēto likuma normu var novest pie situācijas, kad parādniekam piederošo naudas līdzekļu sadale notiek negodprātīgi. Ne velti, arī Rietumeiropas valstīs ar senu pieredzi maksātnespējas jautājumos, tiesu praksē⁸⁹ īpaši tiek uzsvērts fakts, ka par kreditoru interesēm fizisko personu maksātnespējas procesā atzīstama iespējami pilnīgāka kreditoru prasījumu apmierināšana. Turpretim, ir tiesas, kas savus motīvus pamato ar Maksātnespējas likuma 158.panta 2.daļā noteikto, ka, *pēc fiziskās personas maksātnespējas procesa pasludināšanas nodrošinātajam kreditoram ir tiesības prasīt savam prasījumam par nodrošinājumu kalpojošās (ieķīlātās) fiziskās personas mantas pārdošanu izolē Civilprocesa likumā noteiktajā kārtībā, ja šajā likumā nav noteikts citādi*, kā arī Maksātnespējas likuma 99.pantu. Pamatojoties uz iepriekšminētajiem pantiem tiesa spriedumā⁹⁰ secināja, ka pēc nodrošinātā kreditora prasījuma apmierināšanas atlikušie naudas līdzekļi tiek sadalīti starp pārējiem kreditoriem saskaņā ar likuma 163.panta 3.daļas nosacījumiem, proti, kreditoru prasījumi tiek apvienoti vienā grupā bez prioritātēm, kas attiecināmi tikai uz nenodrošinātajiem kreditoriem, tajā skaitā uz nodrošinātajiem kreditoriem, kuri ķīlas pārdošanā nav saņēmuši pietiekoši naudas parāda dzēšanai.

⁸⁸ Sk., piemēram, Ogres rajona tiesas 2008.gada 27.oktobra spriedums lietā nr.C24088508 (nav publicēts).

⁸⁹ Sk., piemēram, Austrijas Augstākās tiesas spriedums: Der Oberste Gerichtshof Österreich, Urteil vom 30.03.2006. (8Ob8/06v). Pieejams: <http://www.ris.bka.gv.at/jus/> (aplūkots 2010.gada 10.aprīlī.).

⁹⁰ Sk., piemēram, Rīgas rajona tiesas 2009.gada 20.maija spriedums lietā nr.C33221909 (nav publicēts).

Attiecībā uz iepriekšminēto situāciju, zinātnieku aprindās pastāv viedoklis, ka maksātnespējas procesā (sastādītajā plānā) svarīgākais uzdevums tomēr ir noteikt maksātnespējīgā parādnieka mantas stāvokli un uzzināt informāciju, kas ietekmē kreditoru prasījumu apmierināšanu⁹¹.

3.2.4. Citas tiesiska rakstura problēmas, kas saistītas ar fiziskās personas mantas pārdošanas un kreditoru prasījumu apmierināšanas plānā ietverto informāciju.

3.2.4.1. Galvojuma institūts maksātnespējas procesā.

Vēl viena būtiska tiesiskā problēma ir galvotāji un viņu tiesiskais statuss. Kā norāda tiesību eksperti, tad *fiziskas personas maksātnespējas procesu regulējošie normatīvie akti neregulē jautājumus, kas saistīti ar galvojuma tiesiskajām attiecībām. Neatrisināts paliek jautājums par kreditoru tiesībām, ja no solidāri atbildīgajām personām vienai pasludināts fiziskas personas maksātnespējas process.*⁹²

Kā jau iepriekš autore minēja, tad liela daļa no personām, kurām ir pasludināts fiziskās personas maksātnespējas process ir tieši uzņēmēji, kas nodarbojās ar nekustamo īpašumu biznesu vai arī ņēma kredītus nekustamo īpašumu iegādei. Kā norāda nozares speciālisti, tad vairumā gadījumu viens ģimenes loceklis ir ņēmis kredītu, otrs – galvojis. Tā kā bankas tipveida galvojuma līgumos parasti ir ietverts punkts, kurā norāda, ka galvnieks atbild ar visu savu mantu, tad, loģiski rodas arī situācija, ka, ja viens no viņiem iet uz maksātnespēju, automātiski tas jādara arī otram. Šādos gadījumos veidojas situācija, ka vienam ģimenes loceklim (saskaņā ar maksātnespējas administrācijas datu bāzes informāciju⁹³) ir viens administrators, bet otram pavisam cits, līdz ar to, būtu loģiski, ja šādus pirmās pakāpes radniekus apvieno vienā maksātnespējas procesā, un šo procesu pārvalda viens administrators.

3.2.4.2. Praksē sastopamās problēmas ar maksātnespējas atzīmes uzlikšanu.

Praksē rodas neskaidrības arī ar maksātnespējas atzīmes uzlikšanu uz trešajām personām piederošās mantas. Tieslietu ministrijas pārstāvji, savulaik norādīja, ka, Zemesgrāmatu institūta radīšana un attīstība ir vērsta uz kreditoru interešu aizsardzību, lai, nostiprinot zemesgrāmatā ķīlas tiesības šim ierakstam būtu tāda pati drošība, kā ņemot

⁹¹ Pape G. Entwicklung des Regelinsolvenzverfahrens im Jahre 2003. Neue Juristische Wochenschrift (NJW), Frankfurt am Main: Verlag C.H. Beck, 2004, Heft 41.

⁹² Rasa A. Pretrunu un nenoteiktības process Latvijā. Dienas bizness, 2009.gada 24.marts, 7.lpp.

⁹³ Maksātnespējas subjektu datu bāze. Pieejams: http://www.mna.gov.lv/maks_subjekti/baze/ (aplūkots 2010. gada 01.maijā.).

rokas ķīlā kustamu mantu. Zemesgrāmatu sistēma kreditoram kalpo par balstu, lai gūtu saistību reālu nodrošinājumu.⁹⁴ Arī Pirmskara Latvijas tiesību zinātnieki 1933.gadā iznākušajā Notariāta nolikuma tulkojumā ar paskaidrojumiem attiecībā uz maksātspējas atzīmes uzlikšanu skaidro, ka, *aizlieguma atzīmju mērķis neiet tālāk par to, lai nodrošinātu piedzinējam to vērtību, kāda izolē tiks saņemta no pircēja.*⁹⁵

Maksātspējas likuma 149.panta 2.daļa paredz, ka fiziskās personas maksātspējas atjaunošana un atbrīvošana no parādsaistībām notiek, sedzot kreditoru prasījumus no citu personu mantas, kas piešķirta šīs personas parādsaistību dzēšanai, tomēr, maksātspējas administratoriem rodas grūtības uzlikt maksātspējas atzīmi uz trešajām personām piederoša nekustamā īpašuma, kaut arī šis īpašums ir iekļauts parādnieka maksātspējas plānā. No 149.panta 2.daļā noteiktā var secināt, ka, ja trešā persona ir devusi piekrišanu iekļaut sev piederošo īpašumu parādnieka maksātspējas plānā, tad, gan tiesai, gan arī publiskajiem reģistriem būtu jāievēro šī likuma norma. Neskatoties uz iepriekšminēto, praksē rodas kolīzijas starp Maksātspējas likuma un Zemesgrāmatu likuma⁹⁶ normu piemērošanu (Piemēram, Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāts, 2001.gada spriedumā lietā nr. SKC-521⁹⁷ norādīja, *ka Zemesgrāmatu likuma 43.–46. panta normas ir uzskatāmas par vispārīgajām tiesību normām attiecībā pret likuma Par uzņēmumu un uzņēmējsabiedrību maksātspēju 102.–105. panta normām. Tas pamatots ar Zemesgrāmatu likuma 8. pantu, kurā noteikts, ka, nostiprinot tiesības, jāievēro šā likuma noteikumi, ciktāl sevišķos likumos nav paredzēti izņēmumi no vispārīgās kārtības.* Analizējot spriedumu kopumā, autore uzskata, ka nevienu no spriedumā minētajām abos likumos esošajām tiesību normām nevar atzīt par tādu otras (vispārīgās) normas speciālgadījumu, kuram iestājoties vienmēr būs īstenots gan speciālās, gan vispārīgās tiesību normas sastāvs. Tā, lietā nr.PAC-1994⁹⁸, 2009.gada 17.jūlijā administrators iesniedza Rīgas pilsētas zemesgrāmatu nodaļā nostiprinājuma lūgumu par maksātspējas atzīmes ierakstīšanu N.J. piederošā nekustamā īpašuma nodalījumā, nostiprinājuma

⁹⁴ Kalniņa I. Zemesgrāmatu nostiprinājumi un maksātspējas process. Pieejams:

<http://www.latvijasvestnesis.lv/?menu=doc&id=2900> (aplūkots 2010.gada 12.martā.).

⁹⁵ Notariāta nolikums. Tulkojums ar pārgrozījumiem, papildinājumiem un pielikumiem. Pārtulkojusi un sakopojusi cand. jur. Olga Jurkovska, rediģējis prof. Dr. jur. Vladimirs Bukovskis. Rīga, 1933., sastādītāju izdevums, 143.lpp. LR likums. Ziņotājs, 1993.gada 29.aprīlis, nr.16.

⁹⁶ Zemesgrāmatu likums: LR likums. Ziņotājs, 1993.gada 29.aprīlis, nr.16.

⁹⁷ Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāta spriedums lietā nr. SKC-521. Latvijas Republikas Augstākās Tiesas Senāta spriedumi un lēmumi 2001. Rīga: Latvijas Tiesnešu mācību centrs, 2002, 779.–783. lpp.

⁹⁸ LR Augstākās tiesas Civillietu tiesu palāta 2009.gada 12.oktobra lēmums lietā nr.PAC-1994. Pieejams: <http://www.zemesgramata.lv/likumi/lemumi/PAC-1994.doc> (aplūkots 2010.gada 12.aprīlī.).

lūgumu pamatojot ar spriedumu⁹⁹, ar kuru pasludināts fiziskās personas maksātnespējas process un uzsākta bankrota procedūra. Neskatoties uz to, ka Rīgas rajona tiesa 2009.gada 17.jūnija spriedumā ir noteikusi, ka zemesgrāmatu nodaļumā ir izdarāma maksātnespējas atzīme N.J. piederošajam īpašumam, tomēr, ar Rīgas pilsētas zemesgrāmatu nodaļas tiesneses 2009.gada 27.jūlija lēmumu nostiprinājuma lūgums atstāts bez ievēribas. Savā lēmumā Zemesgrāmatas tiesnese norāda, ka, *pamatojoties uz Zemesgrāmatu likuma 44.pantu un 45.panta 1.punktu, atzīme, kuru lūdz nostiprināt, neatbilst maksātnespējas atzīmei, kādu to paredz likums, jo atbilstoši Zemesgrāmatu likumam maksātnespējas atzīme ir izdarāma tikai attiecībā uz maksātnespējīgā parādnieka īpašumiem, taču dzīvokļa īpašniece N.J. nav izsludināta par maksātnespējīgu.* Administrators, savukārt, norādīja, ka maksātnespējas atzīmes reģistrēšanas uzdevums ir liegt šī īpašuma labprātīgu vai piespiedu atsavinājumu. Administrators blakus sūdzību iesniedza Latvijas Republikas Augstākās tiesas Civillietu tiesu Palātā, kurš nolēma Rīgas pilsētas zemesgrāmatu nodaļas tiesneses 2009.gada 27.jūlija lēmumu atstāt negrozītu, bet maksātnespējīgā A.B. administratores blakus sūdzību noraidīt. Savā lēmumā LR Augstākās Tiesas Civillietu tiesa norādīja, ka:

- 1) Maksātnespējas atzīme ir saistāma ar nekustamā īpašuma īpašnieka maksātnespēju.
- 2) Iebildumi sūdzībā, ka N.J. ir devusi piekrišanu iekļaut sev piederošo īpašumu A.B. maksātnespējas plānā, nevar būt par pamatu likumam neatbilstošas atzīmes ierakstīšanai zemesgrāmatā.
- 3) Maksātnespējas likuma 149.panta 2.daļa paredz vien to, kādā veidā un no kādas mantas tiek dzēsti maksātnespējīgā parādnieka parādi. Taču minētā norma neregulē Zemesgrāmatu likuma 45.pantā paredzēto atzīmju ierakstīšanu zemesgrāmatā.
- 4) Maksātnespējas atzīmes uzdevums ir darīt zināmu trešajām personām maksātnespējas pasludināšanas faktu un nodrošināt to, ka maksātnespējīgais īpašnieks vairs nevar ar savu īpašumu brīvi rīkoties. Šie likumā noteiktie ierobežojumi attiecināmi tikai un vienīgi uz personu, kas ir pasludināta par maksātnespējīgu. Maksātnespējas atzīme nevar kalpot kā nodrošinājuma līdzeklis pret personu, kura nav pasludināta par maksātnespējīgu.

⁹⁹ Sk., piemēram, Rīgas rajona tiesas 2009.gada 17.jūnija spriedumu lietā nr.C01199409 (nav publicēts).

Jāpiebilst, ka Tieslietu ministrija, savulaik, norādīja, ka *maksātnespējas atzīme ir īpaša atzīme ar aizlieguma raksturu. Tā ir vienīgā atzīme, kura kalpo kā šķērslis gan labprātīgiem, gan piespiedu nostiprinājumiem.*¹⁰⁰ LR Augstākās Tiesas Civillietu tiesas palāta 2009.gada 19.janvāra lietā nr.PAC-0934, norādīja, ka blakus sūdzību iesniegšana par šiem lēmumiem (lēmumi prasības nodrošinājuma jautājumu izpildē) neaptur to izpildi, un tas nav attiecināms uz izskatāmo jautājumu, kad nostiprinājumam par šķērslis ir cita ierakstīta atzīme. Savukārt, Civilprocesa likuma noteikumi par sprieduma likuma spēku, obligātumu un izpildi, kas netiek apšaubīts, neattiecas uz Zemesgrāmatu likumā noteikto nostiprinājuma lūgumu ierakstīšanas kārtību, arī tiesas pieņemtie nolēmumi izpildāmi iesniedzot likumā noteiktā kārtībā sastādītu nostiprinājuma lūgumu.¹⁰¹ (Jāsaka gan, ka saistībā ar iepriekšminēto situāciju, LR Rīgas Apgabaltiesas Rīgas rajona Zemesgrāmatu nodaļa 2009.gada 15.jūnijā VA „Maksātnespējas administrācija” nosūtīja iesniegumu¹⁰², kurā norādīja, ka Zemesgrāmatu nodaļā lielākoties tiek saņemti administratoru pieteikumi, kuri sastādīti brīvā formā, līdz ar to praksē rodas situācijas, kad iesniegtie pieteikumi un tam pievienotie dokumenti nav noformēti atbilstoši Zemesgrāmatu likumam un LR MK 2006.gada 31.oktobra noteikumiem nr.898 „Noteikumi par nostiprinājuma lūguma formām”). No iepriekšminētajiem Latvijas Republikas Augstākās tiesas Civillietu tiesu palāta lēmumiem var secināt, ka būtībā zūd jēga plānā ierakstīt trešajām personām piederošu mantu, jo, ja uz šāda īpašuma nevar uzlikt maksātnespējas atzīmi, tad, būtībā pastāv arī risks par to, ka šī trešā persona var pārdot šo īpašumu, līdz ar to būtiski ietekmējot arī plānā noteikto iespēju norēķināties ar kreditoriem. Protams, šādu darījumu pēc tam var apstrīdēt, tomēr, zinot to, cik ilgu laiku aizņem tiesāšanās, šādas likuma kolīzijas var būtiski ietekmēt fiziskas personas iespēju pilnvērtīgi izpildīt plānu un pabeigt maksātnespējas procesu. Neraugoties uz iepriekšminēto situāciju, tiesas savos spriedumos¹⁰³ joprojām nospiež ierakstīt zemesgrāmatā maksātnespējas atzīmi nekustamajam īpašumam, kurš pieder trešajām personām. Protams, ir arī tiesas, kas

¹⁰⁰ Kalniņa I. Zemesgrāmatu nostiprinājumi un maksātnespējas process.

Pieejams: <http://www.latvijasvestnesis.lv/?menu=doc&id=2900> (aplūkots: 2010.gada 12.marts.).

¹⁰¹ Sk., piemēram, LR Augstākās tiesas Civillietu tiesas palāta 2009.gada 19.janvāra lēmumu lietā nr.PAC-0934. Pieejams: <http://www.zemesgramata.lv/likumi/lemumi/PAC-0934.doc> (aplūkots 2010.gada 09.aprīlī.).

¹⁰² Sk., LR Rīgas Apgabaltiesas Rīgas rajona Zemesgrāmatu nodaļas 2009.gada 15.jūnija iesniegums nr.1-9/2945. Pieejams: www.mna.gov.lv/download/283 (aplūkots 2010.gada 13.aprīlī.).

¹⁰³ Sk., piemēram, Ogres rajona tiesas 2010.gada 02.marta spriedumu lietā nr.C24052110 (nav publicēts), vai, piemēram, Talsu rajona tiesas 2010.gada 11.marta spriedums lietā nr.C36024610 (nav publicēts).

spriedumos¹⁰⁴ nenospriež to, ka ir ierakstāma maksātnespējas atzīme uz trešajām personām piederošiem īpašumiem, kaut arī kreditoru fiziskās personas mantas pārdošanas un kreditoru prasījumu apmierināšanas plānā ir iekļauts šis īpašums.

Nemot vērā iepriekšminēto, un faktu, ka tiesas, pasludinot fizisko personu maksātnespējas procesu, spriedumos atļauj likt maksātnespējas atzīmes uz trešajām personām piederošas mantas, savukārt, Zemesgrāmatu tiesneši šādus nostiprinājuma lūgumus noraida, rodas loģisks jautājums, ko darīt maksātnespējas procesa administratoram, lai pildītu savas likumā noteiktās funkcijas. Autoresprāt, būtu jāmaina Zemesgrāmatu likuma panti, nosakot, ka, ja ar spriedumu ir noteikts, ka maksātnespējas atzīme ir uzliekama arī uz trešajai personai piederošas mantas, tad tiesnesis nav jāievēro Zemesgrāmatas likumā ietvertais par to, ka maksātnespējas atzīme ir izdarāma tikai attiecībā uz maksātnespējīgā parādnieka īpašumiem.

3.3. Maksātnespējas procesa lietas ierosināšanas un pasludināšanas sekas

Maksātnespējas likuma 156.pantā ir noteiktas sekas, ja pret fizisku personu ir ierosināta maksātnespējas procesa lieta. Likums paredz, piemēram, to, ka tiek apturēta spriedumu izpildes lietvedības lietās par piespiesto, bet vēl nepiedzīto summu lietās par saistību piespiedu izpildi. Tāpat noteikts, ka nodrošinātajiem kreditoriem aizliegts prasīt fiziskās personas ieķīlātās mantas pārdošanu. Arī Lielbritānijā personas bankrota gadījumā, persona pārstāj maksāt kreditoriem jebkādus maksājumus, pie tam, valsts nāk pretī arī sociālajā jomā, proti, personai nav jāmaksā arī parāds, kas bankrota brīdī izveidojies par komunālajiem maksājumiem.¹⁰⁵

Likums definē arī to, ka pati fiziskā persona pēc maksātnespējas procesa lietas ierosināšanas nedrīkst uzņemties jaunas parādsaistības, kuras nav norādītas tās mantas pārdošanas un kreditoru prasījumu apmierināšanas plānā. Arī Lielbritānijas normatīvajos aktos noteikts tas, ka parādnieks nedrīkst uzņemties jaunas kredītsaistības, kas pārsniegtu 500 mārciņas, iepriekš neinformējot kreditoru par bankrotējušā statusu¹⁰⁶.

Saskaņā ar Civilprocesa likuma 363.¹⁹ panta 2.punktu *tiesa pasludina fiziskās personas maksātnespējas procesu, ja konstatē, ka fiziskajai personai ir maksātnespējas procesa*

¹⁰⁴ Sk., piemēram, Valmieras rajona tiesas 2009.gada 14.decembra spriedumu lietā nr.C39109309 (nav publicēts).

¹⁰⁵ Sk. Dealing with Debt. How to petition for your own bankruptcy. The Insolvency service. Pieejams: <http://www.insolvency.gov.uk/pdfs/guidanceleafletspdf/howtopetition.pdf> (aplūkots 2010.gada 01.maijā.).

¹⁰⁶ Sk. Dealing with Debt. How to petition for your own bankruptcy. The Insolvency service. Pieejams: <http://www.insolvency.gov.uk/pdfs/guidanceleafletspdf/howtopetition.pdf> (aplūkots 2010.gada 01.maijā.).

pazīme un šīs personas mantas pārdošanas un kreditoru prasījumu apmierināšanas plāns atbilst šā likuma prasībām. Līdz ar lēmumu par maksātnespējas procesa pasludināšanu tiesa apstiprina arī fiziskās personas mantas pārdošanas un kreditoru prasījumu apmierināšanas plānu, nosaka fiziskās personas bankrota procedūras termiņu.

Kā jau iepriekšējā sadaļā noskaidrojām, tad, lai ierosinātu fiziskās personas maksātnespējas procesu, jāizstrādā mantas pārdošanas un kreditoru prasījumu apmierināšanas plāns, kurā jānorāda arī visu kreditoru saraksts, prasījumu apmierināšanas kārtība un katram kreditoram ik mēnesi izmaksājamā naudas summa. Saskaņā ar Civilprocesa likuma 363.¹⁹pantu fiziskās personas maksātnespējas procesa pieteikumu tiesa izskata 35 (trīsdesmit piecu) dienu laikā no tās ierosināšanas dienas. Turklāt tiesa pasludina fiziskas personas maksātnespējas procesu tikai tad, ja ir konstatējama maksātnespējas pazīme un plāns atbilst likuma prasībām. Maksātnespējas likuma 158.panta 3.punktā, savukārt, paredzēts, ka aizdevuma lietošanas procentu, līgumsoda, nokavējuma naudas pieaugums tiek apturēts tikai pēc fiziskas personas maksātnespējas procesa pasludināšanas, bet nevis pēc tā ierosināšanas. Praksē rodas situācija, ka dienā, kad tiesa izskata maksātnespējas procesa pieteikuma, plāns satur nepatiesu un jau neaktuālu informāciju par personas parādsaistībām un to apmēru. Tā, piemēram, Jūrmalas pilsētas tiesas tiesnese 2009.gada 24.marta spriedumā¹⁰⁷ norāda, ka *summas neatbilstība starp pieteicējas norādītajām un administratora iegūtajām ziņām varētu būt izskaidrojama ar dažādiem datumiem, kas norādīti pieteicējas un administratora konstatēto ziņu aprēķinos.* Faktiski rodas situācija, ka, lai arī plāns atbilst likuma prasībām tā sagatavošanas dienā, tas neatbilst likuma prasībām maksātnespējas procesa pasludināšanas dienā. Šādos gadījumos problēmas rodas maksātnespēja administratoram, jo ir jāpārstrādā plāns, lai tas atbilstu faktiskajam stāvoklim uz maksātnespējas procesa pasludināšanas brīdi. Autoresprāt, lai novērstu šādas situācijas, būtu jāmaina Maksātnespējas likuma 158.panta 3.punkta norma, nosakot, *ka aizdevuma lietošanas procentu, līgumsoda, nokavējuma naudas pieaugums tiek apturēts jau pēc fiziskas personas maksātnespējas procesa ierosināšanas, savukārt, gadījumos, ja tiesa nepasludina maksātnespējas procesu, tad šis soda naudu pieaugums ir jāturpina no tā brīža, kad maksātnespējas process ierosināts.* Autore uzskata, ka šāda norma, pirmkārt, padarītu vienkāršāku administratora darbu, gadījumos, ja parādnieka parādu apmērs ir tik liels, kad no procesa ierosināšanas brīža līdz procesa pasludināšanas brīdim parādnieka

¹⁰⁷ Sk., piemēram, Jūrmalas pilsētas tiesas 2009.gada 24.marta spriedums lietā nr.C17069309 (nav publicēts).

sastādītais plāns jau ir būtiski mainījies. Otrkārt, šāda norma izslēgtu arī varbūtību, ka parādnieks iesniedz pieteikumu tikai tāpēc, lai apturētu aizdevuma lietošanas procentu, līgumsoda, nokavējuma naudas un citu kavējumu pieaugumu.

Maksātnespējas likums, savukārt, nosaka to, ka parādnieks pēc tiesas lēmuma par maksātnespējas procesa pasludināšanu būtībā zaudē tiesības brīvi rīkoties ar sev piederošo mantu, tomēr, atšķirībā no tiesu izpildītāja darbībām, administrators parādniekam ļauj pilnvērtīgi strādāt un saņemt atalgojumu.

3.4. Administratora darbības pēc fiziskās personas maksātnespējas procesa pasludināšanas

Saskaņā ar Maksātnespējas likuma 159.pantu maksātnespējas procesa administrators veic parādnieka darbības uzraudzību maksātnespējas procesa mērķim, mantas pārdošanas un kreditoru prasījumu apmierināšanas plānam un likuma prasībām.

Administratoram ir pienākums organizēt izsoles, iesniegt fiziskās personas mantas pārdošanas un kreditoru prasījumu apmierināšanas plānu un tā grozījumus, ne retāk kā reizi sešos mēnešos rakstveidā paziņot katram kreditoram par fiziskās personas mantas pārdošanas un kreditoru prasījumu apmierināšanas plāna izpildes gaitu un veikt citas darbības, lai nodrošinātu veiksmīgu maksātnespējas procesa gaitu. Piemēram, Lielbritānijā administratora pienākums ir aizsargāt bankrotējušās personas aktīvus no kreditoriem un administrēt visu maksātnespējas procedūru, organizēt tikšanās ar kreditoriem, informēt viņus par procesa statusu un proporcionāli izmaksāt kreditoriem tiem pienākošos atlīdzību.¹⁰⁸ Ir arī valstis, kur administrators ne tikai rīkojas ar mantu, bet iegūst arī daudz plašākas pilnvaras. Piemēram, Austrālijā administrators var uzņemties tiesvedību parādnieka vārdā, kā arī slēgt vienošanās un izlīgumus ar kreditoriem, Nīderlandē administrators saņem un pārbauda visu, ieskaitot personīgo parādnieka korespondenci, lai pārliecinātos, ka parādniekam nav citu neuzrādītu ienākuma avotu.¹⁰⁹

¹⁰⁸ Sk. Dealing with Debt. How to petition for your own bankruptcy. The Insolvency service. Pieejams: <http://www.insolvency.gov.uk/pdfs/guidanceleafletspdf/howtopetition.pdf> (aplūkots 2010.gada 01.maijā.).

¹⁰⁹ Niemi-Kiesiläinen J., Ramsay I., Whitford W. Consumer Bankruptcy in Global Perspective. Oxford and Portland, Oregon: Hart publishing, 2003, p. 305-306. Pieejams: http://books.google.lv/books?id=-S7UWhRvNjUC&pg=PA5&lpg=PA5&dq=Niemi-Kiesil%C3%A4inen+J.,+Ramsay+I.,+Whitford+W.+Consumer+Bankruptcy+in+Global+Perspective&source=bl&ots=C0wuKCjtzo&sig=u1uIB4RvL_ebENap3ycjUZ7jLao&hl=lv&ei=zNvrS9LhH4qTOKfN2PkH&sa=X&oi=book_result&ct=result&resnum=1&ved=0CBMQ6AEwAA#v=onepage&q&f=false (Aplūkots: 2010.gada 12.aprīlī.).

Kopsavilkums

Autore, bakalaura darbā aplūkojot un analizējot fizisko personu maksātnespējas procesa tiesiskās problēmas Latvijā, izpētot pastāvošo tiesu praksi un normatīvo regulējumu, kā arī aplūkojot ārvalstu un Latvijas tiesību speciālistu publikācijas un uzskatus par šo jomu, uz darbā veiktās analīzes pamata, pētījuma rezultātā izvirzīja aizstāvēšanai šādu secinājumus un priekšlikumus:

[1] Maksātnespējas tiesības ir sens tiesību institūts, kura pirmsākumi meklējami jau seno civilizāciju attīstītākajās kultūrās, un, tā kā tā laika tiesībās nebija sastopamas juridiskās personas mūsdienu izpratnē, tad var teikt, ka maksātnespējas tiesību institūta pirmsākumi saistāmi tieši ar fizisko personu maksātnespēju.

[2] Kaut arī ir ieguldīts būtisks darbs fizisko personu maksātnespējas tiesību institūta pilnveidošanā, tomēr, nepilnības citos ar šo jomu saistītajos normatīvajos aktos netieši, bet traucē veiksmīgu maksātnespējas procesa norisi.

[3] Kā būtiska problēma veiksmīgam maksātnespējas procesa mērķa sasniegšanas nosacījumam jāmin fakts, ka Latvijā joprojām nav ieviesta nulles deklarācija, kas, autoresprāt, ņemot vērā tiesu praksē sastopamos gadījumus, ne tikai būtiski atvieglotu maksātnespējas administratora un tiesas darbu, izlemjot jautājumu par attiecīgā maksātnespējas procesa pasludināšanu, bet arī pasargātu kreditoru intereses no situācijas, ja, parādnieks, sastādot kreditoru apmierināšanas plānu, rīkojas negodprātīgi.

[4] Maksātnespējas likumā ietvertās normas un formulējumi pilnībā neizslēdz iespēju, ka parādnieks attiecībā pret kreditoriem rīkojas ļaunprātīgi. Lai izvairītos no situācijām, kad parādnieks rīkojas ļaunprātīgi, kā arī sabalansētu nekustamo īpašumu buma laikā izveidojušo situāciju, ka, vienīgais „vainīgais” šajā procesā ir kredītņēmējs, būtu jāmaina Maksātnespējas likuma un Kredītiestāžu likuma normas, kas regulē nodrošināto kreditoru tiesības un pienākumus.

Priekšlikums: Veikt grozījumus Maksātnespējas likumā un Kredītiestāžu likumā, nosakot, ka, ja nodrošinātais kreditors nepiekrīt parādnieka mantas sadalei, nodrošinātais kreditors saņem savu nodrošināto prasījumu, savukārt, parādnieks pilnībā tiek atbrīvots no kredītsaistībām pret šo kreditoru.

[5] Tā kā tiesu prakse parāda to, ka līdzīgās situācijās tiesa, pasludinot vai noraidot maksātnespējas procesu, lemj atšķirīgi (piemēram, attiecībā uz to, kā tiesa vērtē norādīto nekustamā īpašuma pārdošanas cenu, naudas līdzekļu pietiekamība u.c. subjektīvi

iemesli), būtu svarīgi normatīvajos aktos vēl precīzāk nodefinēt to, kas tiesai ir jāņem vērā, piemēram, apstiprinot parādnieka sastādīto kreditoru apmierināšanas plānu.

Priekšlikums: Neskatoties uz to, ka „maksātnespējas procesu regulējošajos normatīvajos aktos ir uzskaitīts gan tas, kādam jāizskatās maksātnespējas pieteikuma saturam, gan tas, ko vērtē tiesa, tomēr, ņemot vērā, ka fizisko personu maksātnespējas institūts Latvijā ir samērā jauns, lai izvairītos no dažādības tiesu praksē, normatīvajos aktos būtu sīkāk jānodefinē, kā tiesai jāvērtē, gan iesniegtie kreditoru apmierināšanas plāni, gan summas, kas plānā ierakstītas.

[6] Maksātnespējas procesa mērķis ir maksimāli sabalansēt parādnieka un kreditora intereses, tomēr, joprojām nav atrisināts šajā procesā iesaistīto trešo personu, piemēram, galvinieka tiesiskais statuss.

Priekšlikums: Ieviest normatīvajos aktos normu, kas nosaka, ka, ja fiziska personai pasludina maksātnespējas procesu, tad arī galvinieks, kurš galvojis ar savām saistībām par konkrēto nekustamo īpašumu, kurš iekļauts kreditoru apmierināšanas plānā, tiek atbrīvots no saistībām, kuras viņš uzņēmis.

[7] Kaut arī Maksātnespējas likums regulē to, kāda informācija un kādi dokumenti par kreditoru jāiekļauj kreditoru apmierināšanas plānā, tomēr, prakse parāda to, ka atsevišķos gadījumos administratoram un tiesai ir visai sarežģīti pārbaudīt, vai parādnieks ir godprātīgs, iekļaudams kreditoru apmierināšanas plānā attiecīgo kreditoru.

Priekšlikums: Lai novērstu situāciju, kad administratoram ir grūti pārbaudīt kreditoru apmierināšanas plānā iekļauto šaubīgo kreditoru, normatīvajos aktos būtu nepieciešams iekļaut normu, kas nosaka, ka administratoram, lai sasniegtu maksātnespējas procesa mērķi, ir tiesības no kreditoru apmierināšanas plāna izslēgt šādu kreditoru.

[8] Praksē novērojama situācija, kad rodas neskaidrības ar maksātnespējas atzīmes uzlikšanu uz trešajām personām piederošās mantas, proti, kaut arī tiesa apstiprina attiecīgā trešajām personām piederošā īpašuma, kurš iekļauts kreditoru apmierināšanas plānā, maksātnespējas atzīmes uzlikšanu, tomēr, Zemesgrāmatas tiesneši, pamatojoties uz LR Likumu „Zemesgrāmatu likums” atsaka uzlikt atzīmi šādam nekustamajam īpašumam.

Priekšlikums: Lai izvairītos no situācijas, ka trešā persona pēkšņi izdomā pārdot tādu īpašumu, kas iekļauts parādnieka kreditoru apmierināšanas plānā, būtu jāmaina Zemesgrāmatu likuma attiecīgie panti, nosakot, ka, ja ar spriedumu ir noteikts, ka maksātnespējas atzīme ir uzliedama arī uz trešajai personai piederošās mantas, tad tiesnesis nav jāievēro Zemesgrāmatas likumā ietvertais par to, ka maksātnespējas atzīme ir izdarāma tikai attiecībā uz maksātnespējīgā parādnieka īpašumiem.

[9] Ņemot vērā pašreizējo Maksātnespējas likuma un Civilprocesa likuma regulējumu, administrators praksē sastopas ar gadījumiem, ka dienā, kad tiesa izskata maksātnespējas procesa pieteikuma, plāns satur nepatiesu un jau neaktuālu informāciju par personas parādsaistībām un to apmēru.

Priekšlikums: Lai izvairītos no situācija, kad parādnieka sniegtā informācija maksātnespējas procesa pasludināšanas dienā ir būtiski mainījusies, būtu jāmaina Maksātnespējas likuma 158.panta 3.punkta norma, nosakot, ka aizdevuma lietošanas procentu, līgumsoda, nokavējuma naudas pieaugums tiek apturēts jau pēc fiziskas personas maksātnespējas procesa ierosināšanas, savukārt, gadījumos, ja tiesa nepasludina maksātnespējas procesu, tad šis soda naudu pieaugums ir jāturpina no tā brīža, kad maksātnespējas process ierosināts.

Anotācija.

Tēmas aktualitāte saistīta ar faktu, ka saprotams un visām procesā iesaistītajām pusēm aizsargājošs maksātnespējas likums ir ikvienas valsts svarīgs ekonomikas balsts, tāpēc valstij ar likuma palīdzību ir jāaizsargā šis institūts.

Lai arī Maksātnespējas likumā fizisko personu maksātnespēja ir ieviesta kopš 2008.gada 01.janvāra, tomēr tiesu prakses parāda, ka parādnieks, iesniedzot maksātnespējas pieteikumu, bieži vien saskaras ar problēmām, kas saistītas gan ar visai komplicēto pieteikuma sastādīšanu, gan arī ar likuma dažādo interpretāciju līdzīgos gadījumos. Ņemot vērā iepriekšminēto, autore darbā izpētīja iemeslus, kāpēc šāda situācija varēja izveidoties.

Darba struktūra sadalīta trīs nodaļās. Pirmajā nodaļā aplūkots fiziskās personas maksātnespējas procesa vispārīgs raksturojums un ieskats fiziskās personas maksātnespējas procesa vēsturiskajā attīstībā. Otrajā un trešajā nodaļā, balstoties uz teorijā un tiesu praksē sastopamajiem gadījumiem, analizēti fizisko personu maksātnespējas procesa vispārīgie noteikumi un tiesiskās problēmas, kā arī fizisko personu maksātnespējas procesa ierosināšanas un pasludināšanas sekas.

Pamatojoties uz izklāstītajām atziņām un veikto analīzi, izdarīti secinājumi, kā arī izteikti priekšlikumi pašreizējā regulējuma uzlabošanai.

Darbā izmantoti galvenokārt Latvijas un starptautiskie normatīvie akti, tiesu prakse, kā arī tiesību zinātnieku paustās atziņas, kas saistītas gan ar fizisko personu maksātnespējas procesu, gan maksātnespējas un civiltiesību institūta jautājumiem kopumā.

Annotation

Importance of the theme is related to the fact that insolvency law is very important economic support for every country, for that reason this institution should be protected by law.

Although the insolvency for private individuals in insolvency law was introduced since 1st of January, 2008, jurisprudence shows that debtor always meets with difficulties related both with completing complicated application and different interpretation of the law in similar cases when submitting application of insolvency. Considering all above mentioned the author made research to find out the reasons for such situation.

The structure of work consists of three chapters. First chapter contains process description of insolvency for private individuals and insight in historical development of this process. Second and third chapter contains analysis of common regulations of insolvency for private individuals' process and consequences of insolvency for private individuals' process proclamation and initiation.

Conclusions are made on the basis of analysis and given findings as well as proposals for improving instant law are made.

Used materials mainly consist of Latvian and international laws and regulations, jurisprudence and legal scholars' findings related both to the process of insolvency for private individuals and insolvency and civil rights institute in general.

IZMANTOTĀS LITERATŪRAS UN JURIDISKO AKTU SARAKSTS

Literatūra.

1. Ardievas parādiem pēc pieciem gadiem. Iespēja laimīgajiem. Pieejams: <http://www.krediti.lv> (aplūkots 2010.gada 12.martā.).
2. Civilprocesa likuma komentāri. Trešais papildinātais izdevums. Sagatavojis autoru kolektīvs prof. K.Torgāna vispārīgā zinātniskā redakcijā. Rīga: Tiesu namu aģentūra, 2006.
3. Drande J. Kādā momentā maksātnespējīgam parādniekam jābūt tirgotājam, lai to atzītu par maksātnespējīgu tirdzniecībā. Grāmata: Tieslietu ministrijas vēstnesis 1935. gads. Rīga: Tieslietu ministrijas izdevums, 1935.
4. Jauja H. Grozījumi fiziskās personas maksātnespējas procesā. Jurista Vārds, 2009.07.jūlijs, nr.27.
5. Jauns regulējums fiziskās personas parādsaistību segšanai. Jurista Vārds, 2007. 11.decembris, nr.50 (503).
6. Juridisko terminu vārdnīca. Autoru kolektīvs. Rīga: Nordik,1998.
7. Kalniņa I. Zemesgrāmatu nostiprinājumi un maksātnespējas process. Pieejams: <http://www.latvijasvestnesis.lv/?menu=doc&id=2900> (aplūkots 2010.gada 12.martā.).
8. Kveska A. Fizisko personu maksātnespējas risinājumi. Komersanta Vēstnesis, 2006. 01.februāris, nr.5 (11).
9. Latvijas iedzīvotājiem tiesības bankrotēt citā ES valstī. Pieejams:www.financenet.lv/zinas/329256 (aplūkots 2010.gada 04.maijā.).
10. Likumprojekts „Maksātnespējas likums”. Pieejams: <http://www.mk.gov.lv/lv/mk/tap/?pid=40150875&mode=mk&date=2009-11-10> (aplūkots 2010.gada 12.martā.).
11. LPP/LC sniegs priekšlikumu kredītņēmēju atbalstam. Pieejams: <http://www.delfi.lv/news/national/politics/lpplc-sniegs-priekslikum-kreditnemeju-atbalstam.d?id=29694249> (aplūkots 2010.gada 22.martā.).
12. Maksātnespēja ļaus mainīt „ādu”. Pieejams: <http://db.lv/r/323-nodokli/218302-maksatnespeja-laus-mainit-adu> (aplūkots 2010.gada 20.martā.).
13. Maksātnespēja pa kabatai retajam. Pieejams: <http://zinas.nra.lv/ekonomika/latvija/3036-maksatnespeja-pa-kabatai-retajam.htm?cshow=1> (aplūkots 2010.gada 30.martā.).

14. Maksātne spējas statusu piedāvā iegūt Lielbritānijā. Pieejams:
<http://www.diena.lv/lat/business/hotnews/maksatnespejas-statusu-piedava-iegut-lielbritanija> (aplūkots 2010.gada 01.maijā.).
15. Maksātne spējas subjektu datu bāze. Pieejams:
http://www.mna.gov.lv/lv/maks_subjekti/baze/ (aplūkots 2010.gada 01.maijā.).
16. Maldups A. Fizisko personu maksātne spējas paredzamais regulējums. Jurista Vārds, 2007. 30.oktobris, nr.44 (497).
17. Nēpatiesa ziņu sniegšana kredītu saņemšanai ir krimināli sodāma. Pieejams:
<http://www.business.lv/juridiskie-pakalpojumi/id/8309> (aplūkots 2010.gada 11.aprīlī.).
18. Notariāta nolikums. Tulkojums ar pārgrozījumiem, papildinājumiem, paskaidrojumiem un pielikumiem. Pārtulkojusi un sakopojusi cand., jur., Olga Jurkovska, rediģējis prof. Dr. jur. Vladimirs Bukovskis. Rīga, sastādītāju izdevums, 1933.
19. Pāsludināts pirmais fiziskās personas maksātne spējas process Latvijā.
Pieejams:<http://www.diena.lv/lat/business/biznesazines/pasludinats-pirmais-fiziskas-personas-maksatnespejas-process-latvija> (aplūkots 2010.gada 02.maijā.).
20. Personai bankrotēt izmaksā dārgi. Pieejams: www.financenet.lv/zinas/117641-privatpersonai_bankrotet_izmaksas_dargi (aplūkots 2010.gada 01.maijā.).
21. Rasa A. Pretrunu un nenoteiktības process Latvijā. Dienas bizness, 2009. 24.marts.
22. Strauji pieaudzis maksātne spējas procesu skaits.
Pieejams:<http://www.lursoft.lv/press/2010/01/08/Strauji-pieaudzis-maksatnespejas-procesu-skaits> (aplūkots 2010.gada 12.aprīlī.).
23. Šimkus S. Kā pilnveidot fizisko personu ienākumu kontroli. Jurista Vārds, 2004. 16.marts, Nr.10 (315).
24. Šī nenovērtējamā maksātne spēja. Pieejams: www.varianti.lv. (aplūkots 2010.gada 17.februārī.).
25. Vai pēc pieciem gadiem-nabags, bet no parādiem brīvs? Latvijas Vēstnesis, 2009. 14.septembris. Tēmas/Problēmas.
26. Bankruptcy in the United States.
Pieejams: http://en.wikipedia.org/wiki/Bankruptcy_in_the_United_States (aplūkots 2010.gada 26.aprīlī.).
27. Bankruptcy tourism could be next big thing.
Pieejams: www.insolvencyjournal.ie/index_archive/09-04-17 (aplūkots 2010.gada 01.maijā.).

28. Dealing with Debt. How to petition for your own bankruptcy. The Insolvency service. Pieejams:
<http://www.insolvency.gov.uk/pdfs/guidanceleafletspdf/howtopetition.pdf>
 (aplūkots 2010.gada 01.maijā.).
29. History and development of Bankruptcy.
 Pieejams: http://en.wikipedia.org/wiki/Bankruptcy#History_of_Bankruptcy
 (aplūkots 2010.gada 22.aprīlī.).
30. History and development of bankruptcy. The West.
 Pieejams:http://en.wikipedia.org/wiki/Bankruptcy#History_and_Development_of_Bankruptcy
 (aplūkots 2010.gada 22.aprīlī.).
31. Niemi-Kiesiläinen J., Ramsay I., Whitford W. Consumer Bankruptcy in Global Perspective. Oxford and Portland, Oregon: Hart publishing, 2003.
 Pieejams:http://books.google.lv/books?id=S7UWhRvNjUC&pg=PA5&lpg=PA5&dq=Niemi-Kiesil%C3%A4inen+J.,+Ramsay+I.,+Whitford+W.+Consumer+Bankruptcy+in+Global+Perspective&source=bl&ots=C0wuKCjtzo&sig=u1uIB4RvL_ebENap3ycjUZ7jLao&hl=lv&ei=zNvrS9LhH4qTOKfN2PkH&sa=X&oi=book_result&ct=result&resnum=1&ved=0CBMQ6AEwAA#v=onepage&q&f=false
32. UK could face wave of bankruptcy tourism. Pieejams:
www.thisismoney.co.uk/news/article.html?in_article_id=489549&in (aplūkots 2010.gada 01.maijā.).
33. Всемирная история института банкротства. Pieejams:
<http://ru.wikipedia.org/wiki/%D0%9D%D0> (aplūkots 2010.gada 25.aprīlī.).
34. Габриэль Феликсович Шершенёвич. Pieejams:
<http://ru.wikipedia.org/wiki/%D0%A8%D0%> (aplūkots 2010.gada 25.aprīlī.).
35. Шершеневич Г.Ф. Курс торгового права., Русское право., Т. IV: Торговый процесс. Конкурсный процесс.
 Pieejams:http://lib.brstu.ru/website/bd/klassika_ros_civilizac/Elib/1026.html
 (aplūkots 2010.gada 27.aprīlī.).
36. История вексельного регулирования: Васильев В. Е. Некоторые страницы истории векселя // Развитие российского права и права стран АТР в условиях конституционного реформирования: Материалы региональной научно-практической конференции, 29 ноября 2003 г., Владивосток., Издательство ВГУЭС., 2004.
37. Creifelds C., Weber K. (Hrsg.). Rechtswörterbuch. Siebzehnte, neubearbeitete Auflage. München: Verlag C.H. Beck, 2002.
38. Hess H. Insolvenzrecht. Tipps und Taktik. 3., neu bearbeitete Auflage. Heidelberg: C.F. Müller Verlag, 2005.
 Pieejams: <http://transpatent.com/advobook/de041599.html>

39. Pape G. Entwicklung des Regelinsolvenzverfahrens im Jahre 2003. Neue Juristische Wochenschrift (NJW), Frankfurt am Main: Verlag C.H. Beck, 2004, Heft 41.
40. Pick E. Die (neue) Insolvenzordnung - ein Überblick. Neue Juristische Wochenschrift (NJW), Frankfurt am Main: Verlag C.H. Beck, 1995, Heft 15; Foerste U. Insolvenzrecht, 2. auflage. München: Verlag C.H.Beck, 2004.
41. Trendelenburg H. Restschuldbefreiung. 1. Auflage. Baden-Baden: Nomos Verlagsgesellschaft, 2000.

Normatīvie akti.

1. Padomes Regula (EK) Nr. 1346/2000 (2000. gada 29. maijs) par maksātnespējas procedūrām. Pieejams:
<http://eurlex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:32000R1346:LV:NOT>. (Aplūkots: 2010.gada 12.martā).
2. Civillikums: LR likums. Ziņotājs, 1993.gada 10.jūnijs, nr.22/23.
3. Civilprocesa likums: LR likums. Latvijas Vēstnesis, 1998.gada 14.oktobris, nr.326/330 (1387/1391).
4. Komerclikums: LR likums. Latvijas Vēstnesis, 2000.gada 13.aprīlis, nr.158/160 (2069/2071).
5. Kredītiestāžu likums: LR likums. Latvijas Vēstnesis, 1995.gada 05.oktobris, nr.163 (446).
6. Maksātnespējas likums: LR Likums. Latvijas Vēstnesis, 2007.gada 22.novembris, nr.188 (3764).
7. Par uzņēmumu un uzņēmēj sabiedrību maksātnespēju: LR likums. Latvijas Vēstnesis, 1996.gada 2.oktobris, nr.165.
8. Par tiesu varu: LR likums. Ziņotājs, 1993.gada 14.janvāris, nr.1.
9. Tiesu izpildītāju likums: LR likums. Latvijas Vēstnesis, 2002.gada 24.oktobris, nr.165 (2740).
10. Zemesgrāmatu likums: LR likums. Ziņotājs, 1993.gada 29.aprīlis, nr.16.
11. Dokumentu izstrādāšanas un noformēšanas noteikumi: MK noteikumi nr.154. Latvijas Vēstnesis, 1996.gada 23.aprīlis, nr.74/75 (559/560).
12. Maksātnespējas procesa administratora apmācības, apliecinājumu izsniegšanas, eksaminācijas, kvalifikācijas pilnveidošanas, atestācijas, sertifikāta izsniegšanas un atjaunošanas, tā darbības izbeigšanas un anulēšanas kārtība: MK noteikumi nr.598. Latvijas Vēstnesis, 2008.gada 28.aprīlis, nr.117 (3901).

13. О несостоятельности (банкротстве): Федеральный закон от 26.10.2002 № 127-ФЗ.

Tiesu prakse.

1. LR Augstākās tiesas Civillietu tiesas palāta 2009.gada 19.janvāra lēmumu lietā nr.PAC-0934. Pieejams: <http://www.zemesgramata.lv/likumi/lemumi/PAC-0934.doc> (aplūkots 2010.gada 09.aprīlī.).
2. LR Augstākās tiesas Civillietu tiesu palāta 2009.gada 12.oktobra lēmums lietā nr.PAC-1994. Pieejams: <http://www.zemesgramata.lv/likumi/lemumi/PAC-1994.doc> (aplūkots 2010.gada 12.aprīlī.).
3. Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāta spriedums lietā nr. SKC-521. Latvijas Republikas Augstākās Tiesas Senāta spriedumi un lēmumi 2001. Rīga: Latvijas Tiesnešu mācību centrs, 2002.
4. LR Rīgas Apgabaltiesas Rīgas rajona Zemesgrāmatu nodaļas 2009.gada 15.jūnija iesniegums nr.1-9/2945. Pieejams: www.mna.gov.lv/download/283 (aplūkots 2010.gada 13.aprīlī.).
5. Daugavpils tiesas 2010.gada 07.janvāra spriedumu lietā nr.C12388909 (nav publicēts.).
6. Jūrmalas pilsētas tiesas 2009.gada 24.marta spriedumu lietā nr.C17069309 (nav publicēts.).
7. Ogres rajona tiesas 2008.gada 27.oktobra spriedums lietā nr.C24088508 (nav publicēts.).
8. Ogres rajona tiesas 2010.gada 03.februāra spriedumu lietā nr.C24156609 (nav publicēts.).
9. Ogres rajona tiesas 2010.gada 02.marta spriedumu lietā nr.C24052110 (nav publicēts.).
10. Rīgas rajona tiesas 2009.gada 20.maija spriedumu lietā nr.C33221909 (nav publicēts.).
11. Rīgas rajona tiesas 2009.gada 17.jūnija spriedumu lietā nr.C01199409 (nav publicēts.).
12. Rīgas pilsētas Centra rajona tiesas 2009.gada 16.novembra spriedums lietā nr.C27202709 (nav publicēts.).
13. Rīgas pilsētas Centra rajona tiesas 2010.gada 07.janvāra spriedums lietā nr.C27224209/8 (nav publicēts.).
14. Rīgas pilsētas Vidzemes priekšpilsētas tiesas 2010.gada 01.aprīļa spriedums lietā nr.C30406910 (nav publicēts.).

15. Rīgas pilsētas Vidzemes priekšpilsētas tiesas Lēmums par atteikšanos pieņemt pieteikumu. Materiāls nr.3-10/378/11-2010 (nav publicēts.).
16. Talsu rajona tiesas 2010.gada 11.marta spriedums lietā nr.C36024610 (nav publicēts.).
17. Valmieras rajona tiesas 2009.gada 14.decembra spriedumu lietā nr.C39109309 (nav publicēts.).
18. Austrijas Augstākās tiesas spriedums: Der Oberste Gerichtshof Österreich, Urteil vom 30.03.2006. (8Ob8/06v). Pieejams: <http://www.ris.bka.gv.at/jus/> (aplūkots 10.04.2010.).

Bakalaura darbs “Fizisko personu maksātspējas tiesiskās problēmas” izstrādāts LU Juridiskajā fakultātē.

Ar savu parakstu apliecinu, ka pētījums veikts patstāvīgi, izmantoti tikai tajā norādītie informācijas avoti un iesniegtā darba elektroniskā kopija atbilst izdrukai.

Autors: Inese Nemiķe

2010.gada 20.maijā.

Rekomendēju darbu aizstāvēšanai

Vadītājs: _____

Recenzents: _____

Darbs iesniegts Civiltiesisko zinātņu katedrā

Metodiķe:

Bakalaura darbs aizstāvēts:

Valsts pārbaudījumu komisijas sēdē

2010.gada ____ . _____

Un novērtēts ar atzīmi _____

Komisijas priekšsēdētājs _____